

అముద్రితాంధ్రప్రదేశ్ సర్వస్వము,

తృతీయగ్రంథము 3.

చెలికాని అచ్చారావు,

సంపాదకుడు.

వాల్మీకి చరిత్రము.

ఇది

రఘునాథభూపాలుని ప్రణీతము.

మొదటికూర్పు.

శ్రీ రామవిలాస ముద్రాక్షర శాలయందు

ముద్రితము.

చి త్రా డ .

1919.

వెల రు 0—8—0.

వీ రి క.

ఈ గ్రంథంబును రచించిన రఘునాథభూపాలుడు క్షత్రియవంశజుడు. ఈతడు సుప్రసిద్ధకవివర్యుండును, భాషాపోషకుండును, మహారాజును నైయున్నాడు. ఈతని కవిత్వము లలితార్థ చమత్కార పదభూయిష్టమై, స్వభావోక్తి చణమై, పండిత పామర కర్ణరసాయనంబై, మృదుమధురశైలితో నెంతయు సమయోచితవర్ణనలతో నొప్పారుచున్నది. వ్యర్థపద ప్రయోగంబులు గానరావు.

క. “చెప్పవలెఁ గప్పురంబులు, కుప్పలుగాఁ బోసినట్లుఁ గుంకుమపైపైఁ
గుప్పినక్రియ విరి పొట్లము, విప్పినగతి ఘుమ్మనం గవిత్వము సభలన్.

క. చెవులకుఁజవులై చల్లఁగఁ, గవులకుఁదవులై సమస్తకావ్య కళా బం
ధువులై రససింధువులై, యవురా? యనఁ గవితల వనినలరఁగవలదా,,

అనునీతని పద్యములవలన నీతనిమతము స్పష్టమగుచున్నది.

ఇతని కవిత్వశైలిఁ దెలియుట కొకపద్యమిందు నుదాహరింతు చున్నవాఁడ.

ఉ. బోయమిటారి గుబ్బెతలు పున్నమవెన్నెలపైట నీపయం

బాయని బాతికిన్నరలు మాటికిమీటుచు నీప్రతామున్.

హాయనిచొక్కిపాడ వినవా కనవా మనవారిఁబాసి నీ

వీయెడనొంటినుండఁ దగవే తగవే చను దెమ్మువీటికిన్.

ఈవాల్మీకి చరిత్రమునందు సప్తద్వీపాదుల నైసర్గికస్థితులును, ఆయానదులు పుణ్యక్షేత్రాదులు మొదలగువాని పవిత్రతయు మత్పత్యాది విశేషంబులును, వాల్మీకి జ్ఞానోపదేశపథంబును, బోయల చర్యలును, వాల్మీకినిశ్చల చిత్తంబును, రంభోర్వసుల గర్వభంగంబును మొదలగునెన్నియో విశేషాంశంబులు రక్తిమెయి వర్ణింపఁబడినవి.

ఈయన వాల్మీకి చరిత్రమునేగాక రామాయణము, భాగవతసారము, నలచరిత్రము, పారిజాతాపహరణము, అమృతాభ్యుదయము, జానకీపరిణయము, మొదలగుగ్రంథంబులను స్వయముగా రచించి పెక్కు సంస్కృతాంధ్రగ్రంథంబులనుగృతినందెను.

మా “ ఆంధ్రపరిశోధక మహామండలి “ కిఁ బ్రస్తుతము వాల్మీకిచరిత్రము నలచరిత్రమునూత్రము లభ్యమయినవి. ఈయనగ్రంథంబుల గుఱించిగాని కవిత్వము నుగుఱించిగాని కవి వీరేశలింగముగారు కవులచరిత్రయందు నేమియు వ్రాసియుండలే

దు. విద్యావంతుని వలెను వంశమునుగుఱించి మాత్రము చేమకూర వేంకటకవి సంద
త్తమున వ్రాసిరి. వేంకటకవి విరచిత విజయవిలాస సారంగధరాది సుప్రసిద్ధాంధ్ర
ప్రబంధరత్నములను గృతినందిన మహనీయుఁడీతఁడే. నేటికినిగల తంజావూరుపాఠ
కుల ప్రసిద్ధికి గానవిద్యను మహోన్నతదశకుఁడీసికొనివచ్చిన పూజనీయుఁడీతఁడే. ఈ
తనిసంస్థానంబున వేలకొలఁది సంస్కృతాంధ్ర సంగీతవిద్వాంసులగు పురుషులేగాక
సంగీతసాహిత్యాది శాస్త్రవిశేష ప్రవీణురాండును, ప్రబంధ నిర్మాణదత్తురాం
డును నగు స్త్రీలుగూడ పెనుమంది పోషింపఁబడుచుండిరి. ఈకవిరాజవతంసుని స
భావిశేషంబులు మధురవాణియ నెడి వేశ్య విశేషముగా వర్ణించినది. ఈగణిక కవయి
త్రి యీప్రభుమణి రామాయణమును సంస్కృతభాషలోనికిఁ బరివర్తించినది. ఈ
మె వీణాగాన, వ్యాకరణశాస్త్ర, వివిధావధాన కవిత్వములందు బ్రవీణురాలైనట్టు
తనచరిత్రమునందు వ్రాసికొనియున్నది. ఈయన పరిపాలనంబున స్త్రీవిద్యయే యంత
యున్న తస్థితీయం దుండినపుడు పురుషులయందు విద్యయెంతమహోన్నత దశయందుం
డెనో యూహించెదరుగాక.

ఈతఁడు కవిరాజేగాక భక్తిజ్ఞాన సంపన్నుఁడై దేవాలయ, తటాక, సత్రాది
సప్తసతాన ప్రతిష్ఠాపనాపగుఁడై, ధార్మికుఁడై వేలకొలఁది జనవ్రాహ్మణమునకు నిర
తాన్నప్రదాతయైనపుణ్యపురుషుఁడు. ఈతని పవిత్ర చరిత్ర విశేషంబులు ముఖ్యత
మంబులు. ఈగ్రంథంబునందుండు గద్యమువలనఁ జాలవరకుఁ దెలియఁగలవని విరమించు
చున్నవాఁడ. ఈతనిముఖము మనమెంతఁ బొగడినను దీర్చుకొనగలమా? ఈతని వేష
నేవనుగుఱించి వ్రాసిన నెంతయేని గ్రంథమగును, ఈపవిత్ర చరిత్రని 1650 సం॥న
మృత్యుదేవత తనవాత పెట్టికొనెనని జెప్ప నా కలమాఁడకున్నది. ఎట్టివానికైనఁ జూ
వు నిశ్చయముగదా? ఎందరురాజులు భువిని బుట్టలేదు? గిట్టలేదు? లోభమోహాదు
లం దగులొగ్గని కృశించి జీవచ్ఛవంబులై బ్రతుక లేదు? రఘునాథభూపాలాగ్రణీ
నీవంటి యుదారపురుషుఁడు, భాషాజ్ఞాని, దేశాభిమాని, స్వార్థత్యాగి శతాబ్దమున కొ
కఁడుదయించినను మాకీ మాతృవిద్యానిరసనము, బానిసతనము, అన్యమతాచారవికా
రము లేలకలుగును. పుణ్యపురుషా! నీయశస్సేయశస్సు. నీకీతికా యాచంద్రితారక మై
వెలయునుగాక.

క వి వం శ వృ త్త ము .

• ———:(0):—————

ఈశనికాలమున భాషాభివృద్ధి చే. గాక
కర్ణాటరాజ్యము మహాన్నతదశయం
దుండెను.

కృష్ణదేవరాయలు (1509—1539)

అచ్యుతదేవరాయలు.

విశ్వనాథరాయలుకు పాండ్య (మధుర) రాజ్యము
నిచ్చెను. ఈతడు పాండ్యదేశపురాజగు చాక్క
లింగనాయనితో యుద్ధమొనర్చి మడిసినట్లు వెలి
యుచున్నది.

చెవ్వరాజుకు (చోళ) తంజా
వూరును కట్నముగా నిచ్చెను.
ఈతడు అచ్యుతదేవరాయలు
తోడియల్లుడు.

అచ్యుతరాయలు.

ఈతనికాలములో తంజావూరురా
జ్యమునందు తా.థ. సంగీతసా
హిత్యాదివిద్యలనుండ తృతీయ
దశయందుండెను.

(గ్రంథకతక) రఘునాథరాయలు (619-1651)

విజయరాఘవరాజు (1674)

ఈగ్రంథంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసంబుమాత్రము కీర్తిక శేషులైన పోలవరం
జమీందారుగారి సరస్వతీపత్రికలో ముద్రింపఁబడినది. ఆభాగము (శతావధానులు)
దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రిలుగారు మా కొసంగిరి. వారికిఁ గృతజ్ఞతావందనంబు లర్పించు
చున్నవాఁడ. మిగిలిన యముద్రితగ్రంథము చన్నిపురి పాఠ్యలిఖిత పుస్తకభాండా
గారంబునుండి వ్రాయించి తెప్పించితి.

శ్రీ కృష్ణదేవరాయల పుటపాఠములు

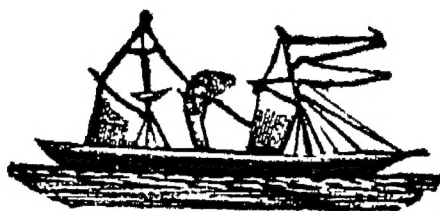
మల్లాన్ బజార్, హైద్రాబాద్. ఆం. పృ.

— పీఠికాధారములు —

- (1) చేమకూర వేంకటకవిప్రణీతగ్రంథములు.
- (2) కం పీఠేశలింగముగారి కవులచరిత్రము.
- (3) వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిలుగారి వ్యాసము. (స్వధర్మప్రకాశిని)
- (4) రఘునాథభూపాలుని గ్రంథంబులైయున్నవి.

చిత్రాక్ష.
28—11—1919. }

సంపాదకుడు,
చెలీకాని లచ్చాగారు,
అమెరికాంతర్గ్రంథసర్వస్వము.

శ్రీ కృష్ణ దేవరాయ ఆంధ్ర భాషానిలయము

విభాగము

విభాగ సంఖ్య

25/55
25/373

సాత్త్విక చరిత్రము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీవైదేహీయరోజపూర్ణకలశీశృంగంబులం బల్లవ

శ్రీవిన్యాసముఁ జూపువాస్తములచేఁ బ్రేమం బ్రకాశంబుగా

శ్రీవిద్యలో నతకోటి కిచ్చు నలరాజీవాత్ముఁ డిత్సాకువం

శావిరూపతమహార్ఘ్య రత్నము మదీయాభీప్తములో నేయుతన్.

సీ. కమలగర్భాండభాండము లఖండజ్యోతి నెనయు బంగరుబొమ్మరిండ్లు గాఁగ

నీరేడులోకంబు లెడనెడఁ జెన్నారు పన్నరుదొంతులబాగు గాఁగ

బ్రహ్మాదిసర్వగీర్వాణసంఘములెల్ల సాడించుబొమ్మలజాడ గాఁగఁ

వార్యతీభారతీప్రముఖాదిశక్తులు ప్రియమిచ్చు చెలమికత్తియలు గాఁగఁ

దలఁపున జనకునింట నుదారమహిమఁ, బాలలీలలు సలిపె నేభామ యట్టి

రత్నగర్భయనుంగు గారాపుఁబట్టి, మమ్ముఁ జేపట్టి సుఖలీల మనుచుఁ గాత.

ఉ. ఎక్కడరామకీర్తన మొకించుకయే విననైన వేడ్కఁ దా

నక్కడ వచ్చి రంజిలి కృతాంజలి యై ప్రమదాశ్రుపూరముల్

పిక్కటిలంగ మైఁ బులకబృందము జాడుకొనంగఁ బాడుచున్

— జొక్కుచునాడు నయ్యనిలనూనుఁ బ్రభానతభానుఁ గొల్పెదన్.

*ఉ. మోదకహస్త హస్తీముఖ మూషకవాహన యేకదంత లం

బోదర తప్త కాంచనసముజ్జ్వలచిగ్రహ బాలచంద్రరే

ఖాదృతమాలి యంచుఁ దను నచ్చపుభక్తిఁ దలంచువారలన్

మోదముమీఱఁ బ్రోచుగణముఖ్యుని విఘ్న పతిం దలంచెదన్.

ప్ర. హరిణవిలోచనా గిరిజ యాడుదమో యని మోవిపందెమున్

గిరిజకు నిచ్చి యచ్చెలియ కే లైమలిండుచుఁ జంద్రజాట నీ

పరయఁగ నెంతజాట పని యల్లన పన్నిదమీ మోదంబునన్

సరసము లాడుశంకరుఁడు శబ్దవిశేషము లిచ్చుఁ గావుతన్.

ఈ సత్యము ప్రబంధమణిభూషణములో నుదహరింపఁబడినది.

శ. పరిణయవేళ నాథునికపర్వముపైఁ బెరిమించుములైచుల్
కరముల నించి నింది యుడికంబు వగం దలఁచాల్వోసి యా
హరుమెయి జాటువో నలి శురాపగ సిగ్గున ద్విగ్గ నంచు లోఁ
బరిహాసనం జొనర్చునలపార్వతి మాకు శుభంబులీవుతన్.

ఉ. పంచినలీల రాగము ప్రపంచితమై చెలఁగన్ విపంచి వా
యించి తను న్నగించి యెలయించినప్రేయసి నల్ల దించి మో
దింది న్నవీణ వౌ దని నుతించి కవుంగిట నుంచి ప్రేమ యూ
రించి పరించి మించినవిరించి మముం గరుణించి ప్రోవుతన్.

క. రాణించు నెపుడు నంత, ర్వాణినునోబ్బముల వివిధవాణీకృతి నా
వీణాపుస్తకపాణిని, వాణిని ద్రుహిణముఖరంగవాణిని దలఁతున్.

క. ఆదికవుల వార్తీకుల, వేదవ్యాసులఁ దలంచి వివిధాగమనం
వేదికఁ గట్టిఁడియగుకవి, తాదక్షవిలాసుఁ గాలిదాసు నుతింతున్.

క. భామహనీయుల రుద్రట, భామహభవభూతిబాణభాసముఖకవి
గ్రామణులం గవితాబ్జన, భోమణులఁ దలంచి మ్రొక్కి పూజింతు మదిన్.

ఉ. లక్షణలక్ష్మకోటి పదిలంబుగ మేటికవుల్ నుతింప త్తో
దక్షమనంస్కృతాంధకవితాపదవిన్ వహి కెక్కి శబ్దవై
చక్షణి మించునన్నని వికారదుఁడై తగుతిక్కయజ్వ షా
లేక్షణభక్తిశీలుఁ డగునెట్టియప్రెగ్గడ నేఁ దలంచెదన్.

క. సందర్భంబు నవార్థగర్భ మగుచుం జాటుక్రియన్ మించఁగాఁ
జిందుల్ దొక్కుచు నిండి యంతట రసశ్రీ మెచ్చగొల్పంగ నా
నందాంభోధితరంగముల్ వలెఁ బ్రబంధంబుల్ భువి నిల్పి దా
నం బెల్లంబుగఁ గీర్తి గాంచి మనుశ్రీనాథున్ మదిం గొల్పెదన్.

శ. తేనుఁగుతెలుఁగు సంస్కృతముతీరును గానియపప్రయోగముల్
పెనచినకబ్బముల్ సఖలఁ బెద్దతీకంబుగఁ బెచ్చి పెద్దలన్
విను మన వారు నేరుపున వింతలు విధిటిమి నేఁ డటంచు న
ద్విన నుతి యంచు నెంచుకుకవిపరీకరంబుల మెచ్చ నర్హమే.

యతియుఁ బ్రాసంబు దప్పనియంతమాత్ర, మానక తన్నును దా మెచ్చికోనదుపానిఁ
బాచి నేతురె రనవరిపాటిఁ జేట, మాటలఁ గవిత్వము ఘటించుమేటికవులు.

- *గ. చెన్నవలెఁ గప్పురంబులు, కుప్పలుగాఁ జోసినట్లు కుంకుమ పైపై
గుప్పినక్రియ విరిచాట్లము, విప్పినగతి ఘుమ్మనం గవిత్వము నభలక. .
- క. చెవులకుఁ జవులై చల్లఁగఁ, గవులకుఁ దవులై సమస్త కావ్యకళాబం
ధువులై రససింధువులై, యవురా యనఁ గవిత లవని నలరఁగ వలదా.
- ఎ. అని యిష్ట జేవతాభివాదనంబును బురాతనాధునాతనసుకవిగుణానుమోదనంబును గుక
విమరహంకృతిభేదనంబును నదనత్కవిత్వతత్త్వానువాదనంబును గావించి యే నొ
క్కకావ్యంబు నవ్యోద్యమవ్యార్థచమత్కారభవ్యంబును నకలవిద్యత్కవిశ్రావ్యం
బునుంగాఁ జేయ నూహించియున్నచో నొక్కనాడు.
- నీ. మెఱపుసచ్చనినట్టి యొఱపుగాఁ గట్టిఁ గట్టి యపరంజిపిడి పిడియంబుఁ జెక్కి
గట్టివిల్లొకచేతఁ బట్టి వేఱొకచేతఁ గోలిమించిలకోరికోలఁబూని
రాణించుగొప్పసుప్పాణియొంటులఁ దాల్చి తరమైనబలుకెంపుతాలి వైచి
మణికీరీటముడంబు మఱపించునొకవెంటలాగి యాలోనికుళ్ళాయి వెట్టి
యొక్కచక్కనిజపరాలు నొక్కపిన్న, వయసురాకొమరుఁడు నిరుపంకఁ గొలువ
వెడఁదకన్నులవాఁ డొకపుడమితేఁడు, నేఁడునినుఁ బోతు ననిచాలనిరిచెమోల.
- క. నిలిచిన నేనును నంగము, పులకించుచు నుండ నాత్మఁ బొంగుచు నతనిం
గలఁజొనన కనుఁగొని నా, కులదైవం దైనయలరఘుపతియై యనుచున్.
- గీ. మేను పులకింపఁగాఁ బ్రణమిల్లి నిలిచి, యున్నననుఁ జూచి యప్పురుషోత్తముండు
మందహాసాంచితముఖారవిందుఁ డగుచు, వత్స ర మ్మని వత్సలత్వమునఁ బలికె.
- ఉ. నీకవితావిలాసము గణింప సుధారసధారకంఠె నిం
పై కనిపించు దానఁ గృతయైనను మిక్కిలిసొంపు నింపదే
(*) నాకథఁ దొల్లి యర్థరచనారుచి మించఁగఁ జెప్పి తత్త్వ నా
త్మీకిచరిత్రమున్ నొనువు మెచ్చుగ నీ విపు డయ్యతాత్పర.
- క. పావనరమణీయం బగు, నావాల్మీకులచరిత్ర వది కృపనీయన్.
తీవి మెఱయు నీపుణ్య, ప్రావీణ్యమ యయ్యలేండురఘుసాధవృషా.

*ఈపద్యము లక్షణదీపికలో నుదాహరింపఁబడినది.

(*) ఇతఁడు రామాయణ పసుకృతి నతిపనోహరముగా నవార్థగర్భముగా రచించియు
న్నాఁడు. దానినే మధురవాణి యనువేశ్యాతిలకము సంస్కృతమున ననువాదము
జేసెను. దీనిలో బాలకాండముననే 3000 పద్యములు గలవు.

- క. అని యానతిచ్చి చన మే, ల్కనియే నెంతటియనంతకరుణాధ్యుడవే
యని యారఘువల్లభునికొ, వినుతించి ప్రభాతవేళ వేడుక మెఱయకొ.
- వ. కొలువు కూటంబున కేతెంచి విబుధోత్తములకుం జెప్పిన వారు నిది శోభనస్వప్నం
బహురకరుణానముద్రుం డగు రామభద్రుండు నీనిజభక్తికి మెచ్చి కృతసేయు పని
యానతిచ్చెం గావున నీకవితావిశేషంబు సకలలోకప్రసిద్ధం బగునని సంతసించి కలి
కిన్ నేను నవ్వాల్మీకిచరిత్రంబు సేయసమకట్టి తత్ప్రసాదలబ్ధం బగు కవిత్వంబు తదధి
నంబుగాఁ జేయుట యుచితం బని విచారించి యద్దేవతాసార్వభౌమునకును.
- క. బర్హిణకంతచ్చాయా, గర్హణచణకాయునకు జగద్దేయునకుకొ
బర్హిర్బుఖుకుటీఘటి, తార్హణచరణునకు ఘనకృపాభరణనకుకొ.
- క. రక్షోపక్షోఽన్యుగస, కుక్షింభర నిశితసాయుకనకుకొ మిథిలా
ధ్యక్షుసుతానాయనకుకొ, ద్ర్యక్షస్తుతనాయునకు దయాధామనకుకొ.
- క. భీషణఘోషణజలనిధి, శోషణశరధారునకు సమాయామాయా
జ్యేషణభాషణురఖర, దూషణపేషణపటిష్ఠదోస్సారునకుకొ.
- క. వైదేహీమిత్రునకుకొ, సాదిత శత్రునకు సప్తసాలమహీరు
ద్యౌదనపటుశరునకు హర, కోదండవిఖండనావికుంతకరునకుకొ.
- క. మార్తాండవంశపావన, మూర్తికి నవహారచక్రదమోహారలన
త్కిర్తికి మానిమనోంత, ర్వర్తిభుభాకారునకును రఘువీరునకుకొ.
- క. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనిన వాల్మీకిచరిత్రం బను ప్రబంధరత్నంబునకుం
గథానూత్రం బెట్టి దనిన.
- క. శ్రీవరచరణాంభోజర, జోవాసితమగుచు నలరు సుకృతనికరసం
జీవనము పావనము బడ, రీవనము విముక్తి సుందరీయావనమై.
- క. నరుడుం దానును గ్రీడ నల్పు నెపుడుకొ నారాయణుం డప్పనికొ
వరహానిప్రజయగభాగముల నాస్వాదించుచుకొ మంత్రవా
క్పరిపూతాహుతిఘామగంధముల నాఘ్రాణించుచుం శ్రోత్రభా
సురదిగ్రామగసామగానములు వించుకొ నిత్యసంతుష్టుడై.
- క. ఒక్కనాడైనను జక్కఁగాఁ గనువిచ్చి జెగుకుఁజూపులఁ జూచుప్రేమ లేక
వేడుకకైనను వెక్కిరివప్పులు మీఱ నటినఁ జూపట్టఁ బల్కుటయు లేక
యులుసుఁబోకకు నైన మల్లంబు చల్లఁగా గందం బలందెడు పొందులేక
నెల్లక్షణం గొంతయాఁకలి దీఱఁ గలమాన్మకబళ మొక్కటి జిహ్వాకమియ లేక

నలగి యొండల నెండి వానిలను దడిసి, మోహ మనుశ్రోవ యెఱుంగక దేహ మాత్ర
ధారు లై నట్టి యచ్చటి తపసులెపుడు, విలవి జేయుదు రల మక్తిలబనఁగోరి.

చ. శమమము లైన ముమ్మునులశాసన మెట్టిదో గాని కానలం
దమతమయిచ్చు బచ్చికలు ద్రచ్చి వెసం జను హోమధేను సం
ఘములకు గోపబాలకులకై విడి నేరిమి వాలవాలదం
డముల నదల్చి తెచ్చు మగుడం బులు లచ్చట నిల్చి మచ్చిఁ.

ఉ. బాలరసాలసాలముఖపాదపరాజికీ బూని మానిరా
ఢ్యాలికలందు సైకతఘటంబులచే నలిలంబు వోయఁగాఁ
గాలువ దీర్చుఁ దిన్నఁగ నఖంబున మన్నులు గీరిగీరి యా
వాలములందు నెక్కఁగఁ బ్లవింగిమనంఘము లేమి చెప్పఁగ.

మ. తుహినాహార్యగుహాగృహమరసతీర్థూరంబు లుద్యత్తులం
దహతతోడవిభిన్న ఘోణభవముక్తాపాలికల్ దెచ్చి త
న్నహి నిండించఁగ మానికన్యకలు డేమిట రేగుంబు డ్లలుచున్
రహిమైఁ గూడంగ నేటి తా రొడుల నిండం నింతు రెంతే తిమిన్.

గీ. గజము లుటబాంగణంబులఁ గరిములఁగొని, దినము నివ్వరియన్నులు దెచ్చివైవ
నవి కపులు గోల్ల నొలిచి బియ్యంబునేయు, ముసులహవిరన్న వేళకు ననువుగాఁగ.

క. గంభీరహృదములలో, నంభస్సులు మంచి యిచ్చు హస్తంబులచేఁ
గుంభీంద్రములు మునికుల, కుంభిగవన లానఁగునీరుకుండలనిండన్.

క. నారాయణుండు సాక్షి, త్కారంబున నతిథివోరఁ గృతుభాగంబుల్
కోరికఁ గయికొనునట యట, నారాయఁ దన్నుచులభాగ్యములవియె పొగడన్.

గీ. ఆవ్యసంబున శౌన కాద్యభిలమునులు, ముసులఁబుణ్యవివర్తాపములఁ గూడి
హరికథావృత్తలహరి నందందచాల, నోలలాడుచు నుండెడువేళయందు.

నీ. నారాయణునిదివ్యనామావళులు పల్కుమహతిఁ దామూపున రహిషింపఁ
బవదంపు సునుఁగెంపుఁబగటుకెండెడగుంపు జిగియాకసపుఁజెట్టుఁ జిగురుగోలఁపఁ
గేల్లిమ్మఁ బొడముమాక్తికపండ్తి యననవస్థటిక్తాక్షునరము సంభ్రమముచూపఁ
బ్రతిదినస్నానసంగత మైనగంగాంబుపాండిమం బనఁ దనుపృథ సెలంగ

విష్ణుభక్తులె ఘనులు భావింప ననుచు, బిరుదుపూసెనో యనఁ గుంచె కరమునందు
నమరఁగా నంత నంతరిక్షమున వచ్చె, నారదుఁడు తత్త్వబోధవిశారదుండు.

- క. వచ్చిన నమ్మును లెల్లను, హెచ్చినతమితోడ నతని కదురేగి వెసం
దెచ్చి యతి కర్ణ్యపాద్యము, లిచ్చి యుచితపీఠి నుంచ నెలమినతండుఁ
- సీ. శౌనకా సుఖమే విశ్వామిత్ర లెన్నలా కణ్వ మండిదియె భార్గవశుభంబె
సుతపరిణామంబె సుతప సంతోషంబె చ్యవనసేమమే పరాశరశివంబె
కపిల మంగళమే మార్కండేయ కుశలమే వత్స సౌఖ్యమే కాత్యయిత్సవంబె
మాండవ్యభవ్యమే మైత్రేయ భద్రంబె సుబలమేలే వశిష్ఠ శోభనంబె
క్రతుభరద్వాజగౌతమఃశ్యపాత్రి, కలశసంభవకాండిన్యగర్గమంద
పాలజాబాలిరోమశప్రముఖులార, యార లానంపముగ నున్న వారె యిచట.
- క. అనుచుం గుశలప్రశ్నం, బొనరించిన మాను లెల్ల నుల్లము లలరం
వినుతు లొనరించి సురముని, కని రిట్టులు వినయుమున్ నయంబును దెరయన్.
- క. నారద బ్రహ్మజ్ఞాని, శారదశారదపయోదసన్నిభ దేహ
సారదయానిజతేజో, దూరదళితదురితభయ చతుర్ముఖతనయా.
- క. బహుళబ్రహ్మాండంబుల, బహిరంతర్గతము లగుప్రపంచంబులయం
దహరహము విశ్వంఖలగతి, మహిమఁ జరింపుదువు గాదె మహితవిచారా.
- క. కావున నీవిశ్వమునం, దీ వెలుఁగనికథలు లేవు ఋషికులతిలకా
భావించి చెవులు చల్లఁగ, శ్రీవిష్ణుస్మరణకథ వచింపుముమాకన్.
- చ. అని యిటు లామునిప్రవరు లంపటు మోవము నిక్క నొక్కతీ
రున మురఘస్మరస్మరణరూపక థాశ్రవణానుషంగు లై
విసుతి యొనర్ప నాతఁ డతివిస్మయవిస్మయమానఁడై
వనజవళాక్షు భక్తజనవత్సలు నెమ్మదిలోఁ దలంచుచున్.
- చ. పులకలు మేన జాదుకొనఁ బొంగుచు మాటికి వార్ష బాష్పముల్
జలజలఁజిందఁగి హరితలంపునఁ జిందులుద్రొక్కఁ గొంతిసే
పలయికవోలే మేమటచి యంతటఁ గన్నులు విచ్చి చూచె మా
ను లడిగినట్ల యర్థము మనోగతమ్మాటకు నిచ్చమెచ్చుచున్.
- క. మునులార మీర లొనరిం, చిన యీప్రశ్నము పురాణసిద్ధము శుద్ధం
బనఘ మమోఘంబు శుభం, బనితరజనసులభ మైతిహాసిక మరయన్.
- చ. అని పలికి తత్సమీపంబునఁ బర్యాయం జూపి యితండు మత్సంబుం దీతనికి విష్ణు క

ధారవాస్యంబులు కరితలామలకంబుగాఁ జెలియు వినుండు నేనిచే రమావల్లభునేవ
కుం బోయి వచ్చెద నని వారల వీడుకొని నారదుం డరిగిన యనంతరంబ, శాసకాదు
లత్యంతహర్షంబున నప్పర్వతమహర్షింజూచి నారాయణస్మరణమహిమానుభావంబు
వివరింపు మని యడుగుటయు నప్పర్వతుం డిట్లుని చెప్పందొడంగె.

గీ. మానులార నారాయణస్మరణమహిమ, హిమకరకళాధరుం దొకయించుకంత
యెఱుఁగు నని విందుమదియును నెఱుఁగలేరు, బ్రహ్మదిక్పాలసురమునిప్రవరులెందు.

గీ. పరమమునులార శ్రీహరిస్మరణరూప, కథ యనఁగ నామకీర్తన కథయ నామ
కీర్తనము సేయఁ జేయఁ దన్నూర్తియెల్ల, యుల్లమునఁ జూడఁజూడ రంజిల్లుఁగాన

ఉ. శ్రీహరినామకీర్తన మశేషభవప్రభవతిమోహనం

దోహవికర్తనం బని శ్రుతుల్ మొఱవెట్టఁగ వించు వెండి నం

దేహముపోక మూఢులగతిం బెడఁబాతురు కర్కవార్ధులం

దోహరిసాహరి మునిఁగి యెల్లరు దీని ప్రచింతి యేమనన్.

అయ. తేమము శ్రుతిప్రకరసీమము నమస్త గుణధామము నికాటకులభీష్ము ముంసీద్ర
ప్రేమము మహామునిలలామము తమోభరవిరామము నతాళికరహేమము నదర్శి
ప్రేమము మఖాభినవధూమము విశిష్టతరహేమము కృతప్రమదభూమము శుభార్థో
ద్దామము లసద్గతికి దీమము శివాదృతవినామము రమాధిపతినామము దలంపన్.

క. ఈహరినామరహస్యం, బూహింపఁగ నర్థవాదయుక్తులచే నం
దేహించు విష్ణుమార్గ, దోహులకుం దెలుపవలవదు పరాక్రమన్.

క. పరనిందకుల కనూయా, పరులకు శ్రుతివిహితకర్కపరిహారులకున్

హరిచరణభక్తిరహితాం, తరంగులకు నిది వచింపఁదగ దండు బుధుల్

క. సావండుల కాగమపర, దూషకులకు నాస్తికులకు దుష్కృతమాగ్ధా
శ్వేషకులకు నిది చెప్పిన, దోషము గల దనుచుఁ జెప్పదురు బుధులెల్లన్.

క. ఎవ్వరు విశుద్ధమానసు, రెవ్వ రఖిలజీవభావహితమతి మనువా
రెవ్వరు నత్యవ్రతపరు, లవ్వరపుణ్యులకు దీని నర్హము వినఁగన్..

ప. మునులార మీర లందఱు గోవిందచరణారవిందపందనపరాయణులు నతినిశితధీకుళా
రధారాఖండితగ్రంథులు మార్ద్దవమంథులు సాత్త్వికులుం తాత్త్వికులుం గావున మీకు
నీహరినామకీర్తనమహత్త్వం బెఱింగిన మార్గము వివరించెద నేతత్ప్రకాశకం జైన
యొక్క యతిహాసంబు గలదు సావధానమతులై వినుం డని యిట్లుని చెప్పందొడంగె.

గీ. శ్రీకృ బుట్టినయిల్లు చింతామణికి గని యంబునాక్షునకు శయ్యాగృహంబు

- కల్పకవనవాటికలకు నావాలంబు పాకారిముఖులకుఁ బాకభూమి
కామధేనువులకు గౌష్ఠీన మంబుదనివవాంబునకునుఁ బానీయశాల
విశ్వంధరాదేవి వెలిపట్టుపుట్టంబు నెలతాల్పువేల్పున కలరుఁదోఁట
సలిలపతిబొక్కసము నదీనతులకెల్ల, నర్కసీమంబు గిరులకు వర్షమనల
తాండవితపాండుడిండిరఖండధాశ, ధశ్యసాంద్రంబు పాలనంద్రంబు మించు.
- క. ధశధశన మించునందుం, గలితసుధా ఘనపిండఖండంబులు శ్రీ
లలనామణియాటల కై, యెలమి నునుచు వెండిబొహ్మరిండు లనంగన్.
- కా. ఏయేచోటుల నిచ్చయకా నచట నే యీనాదుమైపాన్పు పై
శ్రీయోసాపతి యుండుఁగాక యనుచున్ శేషాహి దానంతటం
గాయత్రాహము పన్నెనో యనఁగ శంఖశ్రేణి పాణింధమ
చ్చాయాచ్చాయతరీతి నందలరుఁ జంచల్లోలకల్లోలముల్.
- ఉ. వ్రాలి జలంబుఁ గ్రోలునునవారిద పంక్తులలోఁ దళుక్కునం
గ్రాలు మ్మెట్టుగుఁ దీగియలు గన్గొన నొప్పుచునుండు నందు నె
క్కాలము వీచిగర్భములఁ గ్రమ్మఱఁ గ్రమ్మఱఁ బుట్టు నస్సర
స్త్రీలన నెల్లచో ననధరీణధురీణవిలాసమూర్తులై.
- చ. ఘనబడతాగ్ని కీలములఁ గ్రాఁగి యభంగతరంగకై తవం
బున వెన నింగివెన్నోరముఁ బొంగి చెలంగుఁ బయఃప్రపూరముల్
దినదినమున్ సమాగతనదీజలయుక్తి నడంగు నంద కా
క నిమిషమట్టు లున్నను జగంబుల నొక్కట నాకమింపదే.
- ఉ. పన్నగకాయ నాభిసితపంకరుహోపఃభాగవీతి మై
నున్న చతుర్ముఖుండు బలె నుండుద మంచుఁ దలంచి యందుఁ దా
రున్నతఘ్నేనకూటముల నోహరిసాహరి నెక్కి తేలుచుం
జన్నపయోధరార్థకుల సారె నగున్ వరుణావరోధముల్:
- క. ఆపాలకడలినడ్డుమం, దీపించుం జగదఖండ దీపముఁ క్షజో
రూపంబు నగుచు శ్వేత, ద్వీపము నానావిధోపధిదురాపంబై.
- క. జ్వలదౌర్వానలశిఖలం, గలశపయోరాశిగాఁగఁగా నట నడుమం
దలముగఁ బట్టిన మీఁగడ, వలెఁ జల్లినదీవి తీవిఁ బరఁగుచునుండున్.
- నీ. తరిగొండచేఁ ద్రచ్చుతటిఁ జేలి యొక్కదిక్కునఁ జేరు నవనీతకూటమనఁగ
మృగనపరిశ్రాంతి మైఁ జుట్టచుట్టిన వాసుకీఘనభోగవలయు మనఁగఁ

దరంగల నానాటఁ దఱచుగానొక్కడఁ దెట్టిన ముత్యపుఁ దెట్టువనఁగ
జలనిధిరాజు పక్షస్థలంబునఁ జాలఁ బసమీలు పజ్జింపుఁ బతక మనఁగ.
నీరనిధికన్య కామణి నీడచూడ, నచట నిల్విననిద్దంపుటద్ద మనఁగ
ధవళకాంతిప్రళిప్తదిగ్గేశకమగుచుఁ, దేజరిలుచుండుఁ దగుఁతీవిఁ దెల్లదీవి.

ఉ. ఆతెలిదీవి నీవిమెఱయన్ రయమొప్పుఁ దరంగమాలికా

నీతము లైనముత్యములు నిచ్చులుఁ బైపయి నాడు ముక్తికం
జాతదిశాయతాక్షీ ఘననంభ్రమ మొప్ప ముముక్షుశూళితైఁ

*జీతనఁబ్రాలు వోయుగతి శీతనమీరనమీరితంబు లై.

చ. అందు.

నీ. శ్రీధూమినీశావి చిత్రపాదన్యాసధన్యాసమానసౌధప్రజంబు

నప్తనమన్వరోచ్చారణజ్ఞమనోజ్ఞకీరకారీకాలికేలివనము

రథ్యాసహస్రతోరణబద్ధకల్పకప్రసవజాలసుగంధబంధురంబు

రవిసుధాంశూపాధిరహితనిత్యోజ్జ్వలన్నైజతేజోభరభ్రాజితంబులు .

జటులకరచక్రిచండప్రిచండశక్తి, కుముదకుముదాక్షగణపతిస్మయఖబాహు

దండపాలితమణిగణదండకుచిర, గోపురము మీలు చుండు వైకుంఠపురము.

క శ్రీరమణనాభికుచారస, రోదుహసద్గంధలహరి రోసి చరించున్

సారెకు నచ్చట శిశిరన, మీరము లభిలైకసుఖముమీఱఁగ నెపుడున్.

నీ. శ్రీవత్సకాస్తు భశ్రీలఁ బూననివారుఁ గుడుసుఁగైదువలు సేతొననివారు

ఘనఘనాఘననిభాంగముల మించనివారు పసిడిదుప్పటులఁ జొప్పడనివారు

జలజనందకకాఙ్గముల ధరింపనివారు నడుగులమిన్నేలు నిడనివారుఁ

గమనీయభుజచతుష్కంబుఁ చాల్పనివారుఁ బులుఁగుగొల్లని నెక్కి పోనివారు

వెడఁదకన్నులఁ గృప యుట్టిపడఁగ నెపుడు, భక్తసంతతిఁ బ్రబోవఁ బాల్పడనివారు

లేరువెదకిన నప్పురి సారసాక్ష, సారసారూప్యములుగన్నవార కాని.

*“చేతనఁబ్రాలు” అనుటకు :—

కలయం గాఢ్మనఁ దూలి పుచ్చొడి చివిం గప్పారు మాయండు వే

డ్కుల నారామరమావనతులఁ గడంకం బెండ్లి నేయించుచో

వెలయంబట్టిన యుల్లభంబు పగిడిన్ వేమాలుఁ దదూభిమిపైఁ

జెలువొందించుచు రాలుఁ బుష్పవితతుల్ చేతన్నఁ బ్రాలోయనన్.

విన్నకోట పెద్దన ప్రద్యుమ్నచరిత్రము.

క. అందు ముకుందుఁడు మణిమయ, మందిరమున నుండుఁ గోటిమన్నధనోభా

కంచలితరూపరేఖా, సుందరుఁ డై రమయుఁ డాను సుఖతరలీలక.

క. శ్రీతరుణీపతిఁ జూడఁగ, నాతెలిదీవికిని దీర్ఘయాత్రాపరు లె
యేతెంచిరి సత్పురుషులు, నాతతహర్షులయి లీల నట యొకవేళక.

క. ఏతెంచి యచటి మహిమలు, చేతోమోదంబు లుల్లసెలఁ గనుఁగొనుచున్
నూతనమణిఘృణిజాత, ప్రోతం బగుహరిహజారముం జొచ్చితగక.

ము. నరనీచాసనవాసవాదిసుమనస్సంఘంబు నన్నొనులుక

సారిదిక మీతెడుచావడు ల్గడచి మెచ్చుల్ పచ్చు గంధర్వశి

న్నరగానంబుల తానమానముల నానందంబు నొందించుచుం

దిరమా నొక్కవిలాసమందిరము గాన్పించంగ నీక్షించుచుక.

క. లోపలఁ జనిచని హరినీ, లోపలకురువిందకందళోజ్జ్వల *కనకా

లోపలనద్రచనాజా, లోపలలిత మైన యొక్కయున్నతవేడిక.

నీ. కాస్తు భమణిగన్న కనకంపుజొమ్మనా వనధికన్యక యురంబునఁజేలంగ

విమలాదికాంతలు వెన్కఁ గంకణనిర్వణము మించ వింజామరములు వీవ

నిలయు నీళయుఁ బాదనళినయల్ గుబ్బచన్బటువులఁజేర్చి యందముగ నొత్తఁ

దెలిదమ్మిరేకుల తేటఁజూపఁగఁజాలు వాలుగన్నలఁ గృష్ణజేలుచుండ

మాటికిని శేషనిశ్వాసమారుతములఁ, గుందనపుఁజేలచెఱఁగు లందందకలయ

మృదులతరభోగభాగంబుమీఁదఁ బవ్వ, శించి చిఱునవ్వు చెక్కుల నించువాని.

నీ. మకరతశ్యామకోమలవిగ్రహమువాని మకరకుండలదీప్తిమహిమవాని

మకరాంకకోటిజిన్నధురరూపమువాని మకరాకరోరునదన్కంబువాని

మకరభిచ్ఛక్రభీమకరాంబుజమువాని మకరార్కదున్నహమహమువాని

మకరందనివ్యందమానితోక్తులవాని మకరాదివేయినామములవాని

మకరతోరణరుచిహారనికరసంభ్ర, మకరభుజమధ్యగృహరమామహితముఖహి

మకరనదృగుడ్భటజ్వలత్ప్రకృతివాని, నిందిరాపతిఁ జూచి యానంద మొంది.

గీ. మేనులెంతయుఁ బులకింప మాను లపుడు, వినయభయభక్తిసంభ్రమాన్వితమనస్కు

లగుచు దండప్రణామంబు లాచరించి నిలిచియిట్లని పొగడి రన్నీలవర్ణ.

దండకము. శ్రీభామినీ భూమి నీశా క్షేచాభోగభాగాతి భాస్వద్భుజామధ్యమధ్యండినా

రార్కర్పిరాధిక్యధికార్కార్యవేలప్రభాజాలజాలంధరోద్యాణ బంధానుసంధాన సంభేద

*కనకాలోప = బంగారులోపములేనిది.

నానందికర్షంశిహృన్మందికోవ్యన్నిధిధ్యాననావాసనామూలకందా నమచ్ఛక్తపా
 శీముకుందా ముకుందా సదానంద గోవింద బృందారక శ్రేణిమాణిక్యకోటిరకోటిసుచి
 స్నిగ్ధముగ్ధాంఘ్రిపంకేరుహోద్భానమానా సమానాధికత్వస్థితిం బాయునీమాయచం
 దంబు డెందంబునన్ యోగిబృందంబు గానంగలే రన్న చోద్యంబు లింకేటికిం బు
 జ్జవం బొప్పఁ గాబొజ్జలొనొక్కపజ్జం జగజ్జాలమున్ మాటి యొక్కొక్కమాటుబ్బు
 మున్నీటిలోఁ జిన్ని పాపండ్లవై యుండియున్ వెండియున్ హేమగర్భాండభాండం
 బు లాండొండ నీకోమకూపంబులలి దండతండంబులై కండుకంబుల్వలె న్నిండి
 యాడన్ విరాడ్రూపముంజుట్టియుం జోటవై వారిరాశిం ద్రయూచోరకుం జీరి
 యున్ మేటితామేటివై మూఁపునన్నందరగ్రాపమన్ మోచియున్ ఘోణివై కొ
 మ్మనం బూనియూషోణీరక్షించి మాయాతిదతున్ హిరణ్మయ శిషీంచియున్ సా
 మిహర్యక్షమై నీపదాపేక్షమై యన్నప్రహ్లాదు నాహ్లాదముం బాపు దుష్పృథు
 నానాదురాలాపు మున్నాపుదగ్రాయసోగ్రాతిహగ్రన్నఖాగ్రంబులం జించియుం
 బొట్టివై మెట్టి వై రోచనిం గిట్టియుం భార్గవాకారముం బూని వోల్గర్గభ్యాతి సంవ
 ర్గహోద్దంతడన్ రాచతండంబులం గండ్రొడ్డంట మయ్యేడుమాటుల్ వడిం జెండి
 యున్ రామరూపంబునన్ నిల్చి నీపాదసేవల్ప సాదింపు మోదేవతాసార్వభౌమా
 పవిత్రైక నామా ఘనశ్యామ శ్రీరామ హస్తేకృతశ్రీ విహస్తేంద్రివైరీ నమస్తే హితా
 ర్థప్రదానా నమస్తే నమస్తే నమస్తే యటంచు న్నుతింపన్.

క. అమ్మనుల నుత్తిరవమ్మల, నెమ్మనమలరంగ నపుడు నీరజనాభం

డమ్మణిమయమందిరమ, ధ్యమ్మన మన్నట్లయుండి యాశ్చర్యముగన్.

శ్రీ. బాలాతపము నింగివైఁ బర్వగతిఁ గటి విలుగట్టువన్నియవలుప వెలయ

దృక్కొణకరుణాబ్ధి కెదురెక్కుమకరయుగళమన మకరకుండలము లలర

గళశంఖమునను జొక్కపుముత్తియంబుల లీల నక్షత్రమాలిక చెలంగఁ

బాణిపద్మంబుల రాణించు నాళంబులనఁగఁ గోదండసాయకము లుండ

మదివెడలి నిల్చుచంద్రబింబంబనంగ, మరమానందునఁ గొస్తుభ మెఱిపు నెఱిపఁ

బచ్చరామానికపుజిగిపగ టనంగ, నమరవారలమ్రమాలఁ బ్రత్యక్షమయ్యె.

క. ప్రత్యక్షంబై కనుగొని, ప్రత్యక్షరవిలసదమృతరసయుక్తములౌ

నత్యంతసుమధురోక్తుల, నృత్యన్తణికుండలుండయి దయం బలికెన్.

గీ. పరమపావనమైన మీపారమార్థి, కస్తుతికి నిచ్చ మెచ్చితిఁ గలశజలధి

యందుబలె నేను మీమానసాంతరమన, నెపుడు పసియింతుఁజనుఁడు మునీంద్రులార!

గీ. అనుమ హరి పల్కటయు విని మునివతంసు, లద్భుతోత్కర్ష హర్షాభియందుఁడేలి
 యింతకరుణాంతరంగుఁడవే యటంచు, మఱియుమఱియును మ్రొక్కిఁగి మృధవనకు.

వ. ఇవిధంబున నమ్మహర్షులు సహనహర్షు లగుచు నకారణకరుణాపరాయణుండు
 గు నారాయణు సేవించి తన్నూర్తి భావించుచు నచ్చాలకడలి వెడలి తత్ప
 యోనిధానసుధాతరంగ ఘటఘటాయిత వర్ధిష్ఠుగగనతిరుస్పర్ధి వేలావనమాలాప్ర
 సవజాలలోలలోలంబకప్రపాలంబానుబంధిమందరగంధవహడింభ సంభ్రామవిలాసపశేషి
 మసన్యలోకం బగుశాకద్వీపంబునకువచ్చి యచ్చట నిశాట నోరుశృంగ బలభద్ర శత
 శేసర దేవపాలంబు లనుపుణ్యశైలంబులుమెట్టి యందులం బుట్టిప్రవహించు నగఘ
 యు నాయుర్దయు సరోంతయుఁ బంచపదియు నహస్రద్యుతియు నిర్జ్వరద్యుతియు
 ననునిమ్నగలఁ దానంబులు గావించి దధిమండల సముద్దండ గండకావళి హిండనో
 చ్చాలితఖండ శీకరవండతాండవగగనపుండరీకభ్రాంతసఃఖోధి యగు దధివహఁభో
 ధియుత్తరించి పంచాక్షరీప్రపంచిత పంచవదనసాక్షాత్కార నిర్వంచన పంచజనోదం
 చితం బగుక్రాంచద్వీపంబునకు డిగి తదభ్యంతరంబున వర్ధమానోపబర్హణ నందో
 పనందన సర్వతోభద్రాది నీమభూమిధరంబులు దశికాయుచుఁ దత్పార్శ్వంబుల
 నభయయు నమృతాగయు నార్యకయుఁ దీర్థపతియు ననునదులనాడి య
 నంతరంబ నిరంతరాజ్యరసచ్ఛరణ పిచ్చిలకుక్షిగతకులక్షీతిధరాగ్ర లగ్నవహీరుహ
 ఫలగ్రహణ మోహరోహి ముహుర్ముహుశ్చ్యవమాన జలమానవడింభ సందంభావలో
 కన కుతూహల పరిహనద్వరుణపుర తరుణీవారపూరి తోభయపారం బగుఘృతకూ
 పారంబు దాఁటి యంబరచుంబి కుశస్తంభాగ్ర జాగ్రత్పత్ర కరపత్రనిర్భిన్న జలధ
 రగర్భగళిత నిస్తులస్థూలముక్తాఫల కలితనిజాండ నందోహ సందేహకృతానుధావన
 పనతామ్రచూడ కమ్రతరనమ్రకంతన్వ రామేడిత వివిధపత్రిరథజాల కొలాహల
 శాంతప్రాంత శాంతారదురాపం బగుకుశద్వీపంబున కేతెంచి తదంతరంబున మందర
 గిరికందరామందిరం డగునిందు శేఖరుసేవించి యాచెంగటం జతుశ్శృంగకసిల చిత్రకూ
 టద్రవిజాదిధీరణిధరంబు లవలోకించుచు రసకుల్యయు మిత్రవిందయు శ్రుతివింద
 యు వేదగర్భయు ఘృతామృతయు మంత్రమూలయు నాది గాఁగలమహానదులం
 గ్రుంకి ముదంబుగదుర మదిరాస్పద్మోన్నతచిత్త పరస్పరస్పర్ధారంభ శుంభదంభోమహి
 వనిష్ఠురశిరోఘట్టనత్త్రిటిత పరుషపాపాణక తినవిషమవిషాణకోణ శకలశ్రేణిపాణిం
 ధమనమయనమత్పతదుల్లుతజ్జ్వరజరత పాతీనపటలచటులప్రభా ధగద్ధగితడిళావారం
 బగుసురాపారావారంబు నల్లంఘించి పల్కలుం బొగడుచు శాల్మలీగుల్మలీనపరిణతఫ

అవిశీర్ణ పలాయమానస్థూలతరతూలఖండపాండరాభ విభ్రమాపాదితశరత్సమయో
త్సవాలోకనవిజయయాత్రారంభి తత్రత్యకుంభినీధవబంధుర దుందుభిధ్వాన సంబోధి
తద్రోణక్షోణిధరగుహాకుమారనిద్రాణకఠీరవకంఠరివస్తంభితారికుంభిశోపం బగుకా
ల్పలీన్ద్రీపంబున కవతరేంచి యానరన స్వరసశతశృంగ వామదేవకుందముకుందపుష్ప
వర్షాదిమేదిసీధరంబులు దర్శించుచు నావండ నుద్దండపాపశ్చటాచ్ఛేదనంబులు సే
యు ననుమతియు సినీవాలియు సరస్వతియు రజనియు రాకయు నందయు న
నతరంగిణుల మునింగి యుప్పొంగి నుతియించుచు నిరంతరమధురమధుర సాసారిస
మృద్ధివిపృద్ధతరభోగజడభావనంపర్కాపనోదనశర్కరాప్రియాత సంతతవ్యావర్తన
చరిజ్జరదజగరనికరభూరిపూత్కారజాతవాతో ధూతభూధరివ్రాతకండలీతకందుక
భేటనాచరిత భేచరాక్షిమోదంబగుఃక్షూదంబుఁగడచి నడచి బంధురస్కంధపటలవ
టజ్జటాచ్ఛటాచ్ఛాదిదిజ్జండలాఖండితాఖండ తాండవఖండపరశురేఖావిడంబనడంబ
రాభంలిహమహాలక్ష్మీతహిరణ్మయప్లక్షం బగుప్లక్షద్వీపంబునకువచ్చి యచ్చోటమ
ణికూటవజ్రకూటబోధీతిచ్చతీంద్రనేనసువర్ణహిరణ్మయమేఘమాలంబు ల్లన నేతుశైలం
బులుచూచి యరుణోదయు నాంగిరసయు సుప్రభాతయు సత్యంభరయు ననునదు
లం దీర్థంబులాడి యవ్వలంగదలిమద్యత్తిమితిమింగల ధులీగాఢనలిలోపరిపఠఢౌక
మానజరతగూఢపాశ్చక్లితా పూర్వమధ్యస్థలస్థూలతరతరంగసంగనిర్ణీద్రం బగుల
వణనముద్రంబతిక్రమించి మహామేరుక్షోణిధర దక్షిణతిటలక్షితజంబూవృక్షగళదన
దృక్షఫలప్రవాహమరుత్తరంగిణీ పంకాయమానాకలంకజాఃబూనదనంపాదితాగణ్య
పుణ్యస్వరూపం బగుజంబూద్వీపంబుఁబ్రవేశించియంత.

- సే. మలయశైలనితంబవలయచందనలతానిలయవైభవము వర్ణించుకొనుచు
మంగళప్రస్థాభరంగలగ్నమనోజ్ఞశృంగలక్షణము లీక్షించుకొనుచు
మైనాకవివిధప్రనూనవారానూననానాకటకకాననములు గనుచుఁ
హల్లకాచలసరోహల్లకామోదసంవేల్లితానిలము సేవించుకొనుచుఁ
గుతుకముప్పొంగమఱియుఁద్రికూటచిత్ర, కూటమణికూటవృషభకాశభమహేంద్ర
వారిధారేంద్రకీలపర్వతములెల్ల, మెట్టి తత్పుణ్యభూములు చుట్టిచూచి.
- క. చనిచని కాంచిరి విద్రుమ, వనరాగద్విగుణితాంబువర్ణము చేతం
గననొప్పు తామ్రపర్ణిక, వననిధివరవర్ణినిక సోవశ్రీపర్ణిక.
- గీ. కాంచి యిది పాండ్యభూపాలకాంచితమగు, కేళిదీర్ఘక యిదిమంచికెంపురాలు
గలుగుచుండెను గని యిది కలశభవుఁడు, నిత్యసంధ్యావిధులు తీర్చు నెలవటంచు.

వ. అందు నందఱుఁ దీర్థంబు లాడి.

క. ఆతామ్రపర్ణిచెంగట, నాతామ్రప్రచురకినలయద్యుతి నశనం
జాతామ్రవరణముల వి, ఖ్యాతంబై మించునట్టి గజతీర్థంబున్.

వ. కనుంగొని తత్తటంబున నిల్చి యందఱు నానందంబు తోడ.

సీ. లాలితపాలశైవాలజాలచ్చాయ నీలకాయంబు వన్నియఁ బొసంగఁ

బైనిండఁ బర్విన పద్మపరాగముల్ హాళఁదితాపిత చాయ ననుకరింప
నగ్రజాగ్రద్వివీలాంబుజాత శ్రేణి చాఃపిన తొండంపు జాడ నమరఁ
బార్వ్యతటోద్దీపక్షి నాదంబులు ఘంటాఘణాత్కార గరిమఁ బెనుప
మారుతోద్ధూతశీకరగుండలంబు, ఘనవమధువిభ్రమము దెల్పు ననవరతముఁ
దనను గజతీర్థ మనుట సార్థముగఁ జూపె, నద్భుతంబుగ నీసరోజాకరంబు.

క. అని పొగడుచు నాచెంగట, ననుపమతపమునఁ జెలంగు నాత్రేయుండన్
మునిఁగని యాతీర్థ గరిమ, మనఘా విడరింపుమనుషు నతఁ డిట్లనియెన్.

చ. కరిణులు గొఱ్ఱ నొక్కకరి గాటపు వేడుకఁ దొల్లి భూధరాం

తరఘనకందరాట్టపుల దాపుల మేఁపులు మేసి మేసిమై
బిరుసుగ నెండవేడిమిఁ దపింపఁగ దెప్పర మైనదప్పిచే
దిరుగుచు నెందు నీరు గలతెంకులు గానక దీనకంఠమై.

క. మన్నులు రేఁగఁగ నేనుఁగు, మన్నఁ డడవిఁబడి యెండమావులు ద్రావం
గన్నఱఁ బటచుచు నడియా, సన్నోగులుచు వ్రాలి సోలి జాలింబడుచున్.

గీ. కొన్ని పెంటియేనుఁగులుఁ దానుజోకయై, మాఁకదప్పి దప్పి మోము లెండఁ
జల్ల గాలిజాడ మెల్ల న యరసి యా, సరసి దరిని నింపు బెంసి యంత.

క. కడుపులునిండఁగ జలముల్, వడిగోలెం దొండములను వారిక సరసిం
బుడబుడముంచుచుఁ బ్రక్కలఁ, గుడియెడమకుఁ జల్లికొనుచుఁ గుంభింద్రంబుల్.

క. నిండార జలముద్రావియు, వెండియువెండియును గడుపు వెలితిగఁ బైపై
నొండొండ కోరితి జలరుహ, మండంబులతోడఁ గ్రీడ నల్పుచునుండన్

క. మకరంబొక్కటి యక్కరిఁ, గికురించుచు వాడికోరికలఁ బదముల్
వెకలించిన నించుకకద, లకయొండంబట్టై బిట్టు లావడరంగన్.

ఉ. పట్టిన నగ్గజేంద్రమును బాదములరీ బెకలించిచూచి యి

ట్టటు చలింపరా కతిభయంబున మస్తకముం దటంబులం

గొట్టుచుఁ గూతవెట్టుచును గుంభయుగాంతరసీమ వాస్తవమున్

బెట్టు మ నార్తిహారి హరిఁ బేర్కొని యుచ్చతరస్వనంబునన్.

ఉ. ఓహరి యోదయాంబునిధి యోభవబంధరుజాపహా మహా

దాహముచేత సంబువులుద్రావఁగ నిచ్చటఁజేరి యీజల

గ్రాహముచేతఁ జిక్కువడి గాసిలితి న్ననుఁగావవే యసం

దేహముగాఁగ నీవ యిట దిక్కు సుని ఖగరాజవాహనా!

క. అనిపల్కెడు కరిమొఱఁదా, వినియెనొ వినలేదొ యింతవిస్మయముగ నం

తన దీనభక్తరక్షణ, ఘనుఁడు మురాంతకుఁ డనంతకరుణవలిర్పన్.

సీ. తనుఁబిల్చినప్పుడ వినిలోనుపడెనంచు మకరంబు కరి రేకుమడఁచునొక్కొ

విభుఁడు గల్గిన మొఱవినఁడె లేడని దంతి జడిసి పాణము లేడవిడుచునొక్కొ

యార్తులరక్షింతు ననిపల్కుచుండెడు బిరుదు నేటికి లేక జరగునొక్కొ

యుంకించివైచిన యూరుపడి నేనియుఁ జక్రంబు నక్రంబుఁ జఱచదొక్కొ

యనుమఁ దార్జ్యండు మదిమీఁతీ చనఁగవాగె, నిటికియొత్తుచు నయ్యతుఁ డేగుదెంచెఁ

దనదు దర్శనమును సుదర్శనము నపుడు, చక్రపదనక్రముల నొక్కసాఁగెఁ బొదువ.

క. హరిగరుడులరుచు లత్తతీ, సగ నొండొండ తీవ చాలుగఁ దగ్గ నం

బరమున గన మెపుడును గం, ధరమణిధనువులని యాత్మఁ దలఁచిరి వేల్పుల్.

క. కరి తలఁచుట మునుపొ హరి, కరితలఁ గరమిడుట మునుపొ కాదగు నని యొం

దొయలం బలుకుచుఁ దలఁచిరి, యరుదుగ సుర లలికరంజితాంజలు లగుచున్.

క. చక్రపదసార్వభౌముని, యాక్రందనరవమునందు నైక్యము నొందెం

జక్రికరచక్రవిదళిత, నక్రార్తరవంబు వెఱఁగునన్ సురలుండన్.

క. హరిహస్తస్పర్శనమునఁ, గరియును గరిభావ మెడలి గంధర్వుండె

సురమార్గంబున నాయం, బురుహాత్ముం భక్తరక్షుఁ బొగడుచుఁ జనియెన్.

గీ. నాటఁగోలెను గజతీర్థనామ మొదవె, సీసరోవరమునకు మునీంద్రులార

యిందుఁ గ్రుంకిన జనులకు నిందుధరుని, కంటె మిక్కిలి సంపదగలుగుచుండ.

వ. అనిన విని యక్కరివరదుని మహత్త్వంబు చిత్తంబుల హత్తిన్పత్తంబులాడుచుండ.

సీ. పందెమిచ్చుని లక్ష్మీపంతంబుతోనన నెద కాస్తుభమెడల్చి యదరవైచి

పడఁతి పాదములందుఁ బావలు గదియింపఁ దొడిగియుఁ దొడుగక తొలఁగఁద్రోచి

కదిసి విష్వక్సేను కైదండ యొడిసియుఁ గడువేగ మడరంగఁ గడకు నూకి

బరిమేని గరుడుని నురువడిమై నెక్కి పదపదమని సారె పన్నె సోకి

సురలుగని మ్రొక్క యసురులు సురిగి మ్రుక్కఁ, జక్రమున నక్రశిరమును జక్కుచేసి

- హస్తమున హస్తమస్తంబు మస్తరించి, వెలయు శ్రీహరి శుభము గావించు మాకు.
- క. అని పొగడుచు నాతీర్థం, బునఁ దానములాడి వెడలి మునిశేఖరుల
వృషజాక్షభక్తరక్షణ, శునకధలు నుతించికొనుదుఁ గౌతుక మెనఁగన్.
- మ. ఇభతీర్థంబటువాఁటి యవ్వల మునుత్ హిండత్ప్రిసాసాంద్రచం
ద్రభటాభంగశుటీనటాయితము లానందంబునొఁదింపఁగా
శుభవారిందనువున్ దొలంచి యవలక్ సాంపాందునిందోపల
ప్రభలక్ వెల్లెఱు బాలకృష్ణు విభవభాజిష్ణు సేవించుచున్.
- క. నీతాపతిహోర్వైభవ, కేతువు దశవదనమదనభేదైకకథా
హేతువు తాపసజనజీ, వాతువు సేతువును జూచువాంఛలు వెలయన్.
- మ. అవ్వలను జని రనిన విని యమ్మకార్డు లత్యంతపార్షంబునం దరువాతివృత్తాంతంబు వి
వరింపు మని యడుగుటయు.
- మ. భువనాపూర్ణపిచండ చండదనుజాంభోజాతివేవండ దం
డవినమ్రామ్మతకుండ కుండలిషఖట్వా వైభవాఖండ ఖం
డవిఘాతంనకకాండ కాండనహరాండద్ధామమార్తాండ తాం
డవితోద్దండశిఖండిమండలవిభాడంబాంబుదోజ్జ్వంభణా.
- క. బంహిష్ఠనిష్ఠరాశుగ, నంహతిసంహృతనిశాటరూటమహీభృ
త్సింహ సతతోపనిషదుప, బృంహితవేదైకమూర్తి భేదనకీర్తి.
- పంచచామరము. శునాశునాభ తారకప్రకాశ భక్తరంజనా
జనావనాభుజాగ్ర-చక్రజర్జరత్పలాశనా
దినాధినాథయూధ తేజఃచక్రసిద్ధకాసనా
ననాతనాసుధామృగేంద్ర చంద్రజిడ్యశోభునా.
- గర్వము. ఇది శ్రీరామ చంద్రసాంద్రకరుణాకటాక్షలబ్ధ సిద్ధసారస్వతవిశేషనిరర్గళ
వాగ్వైభవాశేషసంసాహిత్యకథాభోజ సత్యసంభూషితముఖాంభోజ సకలసా
మాజ్యధార్మేయ నిరతావారితాన్న సత్రిసంతోషిత ప్రతిదివసపంచాశత్సహస్రభూ
సుర బహునారావర్తితమహదానవై భవానర్తితభాసుర నిజనామాంకితాకళంక వస్తు
నమగ్ని బహుళాగ్నిహారభూషితచోళధరామండల నిఖిలభోగనిర్జితాఖండలసాధిత
సముద్రాంతరద్వీపపరస్పరపాలనాస్థితప్రతాప నేపాళభూపాలస్థాపనాచార్య క
ర్ణాటరాజపూజనీయ ధారంధర్య రామనేతుశ్రీరంగవిజయరాఘవపుర కుంభకోణా
దిదివ్యస్థలప్రతిష్ఠాపితరామభద్ర సర్వజనసంభావిత గాంధీర్యముద్రావినిర్జితసముద్ర

సదాశ్రితభరణదీక్షాదక్షదక్షిణసింహాసనాధ్యక్ష రాజాధిరాజసన్నత సాధారణ శౌ
ర్యదిగంతప్రసిద్ధతరౌచార్య సుజ్ఞానజనక నతతసంసేవితజనక పోషితవీద్యత్కవి
యూధ భువనశోభితగ్గుణననాథ బలవత్పరిగృహీతసామంతమహీకాంత విమోచనశ్లా
గునీయబాహుబల మూర్తిమాంబాగర్భశక్తిముక్తాఫల చినచెవ్వయాచ్యుతసృపాలపు
త్ర నజ్జనస్తోత్రపాత్ర రూపరేఖావిజితకుసుమసాయక శ్రీరఘునాథనాయకప్రణీతం బై
నవాత్మకిచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

వాత్మకిచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీకాంతాకుచభద్ర, శ్రీకాంతభుజాంతరాళ శీతలకరుణా

లోకస్థావితనత యత, నీకుసుమసమానధామ శ్రీరఘురామా!

వ. అవధరింపు మప్పర్వతుం డమ్మునుల కిట్లనియె నవ్విధంబున నమ్మునీండులానందంబున.

క. దక్షిణదిగ్భాగమునఁ బ్ర, దక్షిణగతి నరిగి యరిగి దర్భశయనమున్

వీక్షించి సేతుమాలా, ధ్యతున్ శ్రీరాముఁ గొలిచి తద్దయు వేడ్కన్.

నీ చక్రతీర్థంబున స్నానంబు గావించి బేతాళవారిధి స్నాతులగుచుఁ

బాపవి నాశినీ స్థావనం బొసరించి నీతానరఘ్నం జెలఁగియాడి

మంగళతీర్థసంపర్కమానందించి యమృతవాటికను దేహములు దొలఁచి

లక్ష్మణతీర్థభేలనమున నలరుచు రామతీర్థంబు పూరములఁ గ్రుంకి

శంఖచక్రజటాతీర్థజలములందుఁ, దానములుఁ జేసి గంధమాదనసుగంధ

మందరసుగంధవనమందమందగంధ, వాహముల దేహముల శ్రమవ్రాల్చి మ్రోల.

మహాన!! చని మానుల్ కాంచి రంతన్ సరభనవిసరత్సంద్రపిచీమరీచీ

జనితోద్గాధాంధకారస్థగిత దశదిశాచక్రకద్యోతివిద్యో

తనకృత్వాతీనఘాటోత్త రళతరదృగంతప్రభా.....

క.

...లా

కాంచితపాతీనఘటా, చంచల్లుతనములు సారెసారెకుఁ గన్తుచున్.

గీ. వెండియును వారలు చానుమత్కుండమునను, బ్రహ్మకుండంబునను దీర్ఘరాజమైన
కోటితీర్థంబునను ధనుష్కోటియందుఁ, గ్రుంకులిడి రామలింగంబుఁ గొలిచినిలిచి.

క. ఆలంకాపాథో మ, ధ్యానంకారప్రకారదాకారమునం

గ్రాలు నలరామసేతువు, నాలోకించుచు మునీంద్రు లతిహర్షమునన్.

చ. పరిసరవిద్రుమద్రుమవిభాపటలంబుల డంబు నల్లడం

బారిఁబారిఁ గప్పనొప్పె రఘుపుంగవు సేతువు చూడుమో మునీ

శ్వరకులచంద్ర యాజలధికైవలినీతతి యచ్చగెంపురా

సరిపెణ మేన నీటుగన జందెపువాటుగ వైచెనో యనన్.

క. బిట్టరువడి నూతేనుఁగు, లిట్టలముగఁ బోరవరుణుఁ డెప్పుడు నడుమం
గట్టించిన తెట్టన నీ, కట్ట సెలంగెడును బారికాంక్షీప్రవరా!

క. వారిధిరంగస్థలీమున, జేరి తరంగమ్ములనెడు జెట్టులు పైపైఁ

బోరంగ నడుమ బలుపిరి, సారించిన సరణి సేతునరణి చెలంగెన్.

క. ధరణీతరుణీమణికం, బరమగు నీయంబురాశి మధ్యంబున న

బ్బురపు నెరిక యన సేతువు, గరమలరెడు వివిధతరునికరదంతురమై.

క. ఆలోకించితె సేతువు, నాలోకాలోకమహిధరాకోంచలమా

పౌలస్త్యజయస్తంభము, వ్రాలిజలధిఁ దేలియాడు వగఁ గనుపట్టున్.

గీ. భోగికులపతినంతతి భూమివలయ, పహనజాతపరిశ్రాంతి పదలనుదధి

పైకిఁదేలుచుఁ దననంధిభారమెడల, నిగడెనో యన సేతువు దగె నశేంద్ర.

ఉ. ఈషనరాశి మీఁదట శయించిన మాధవు గౌరవించి యిం

పావహిలన్ మహీమహిళ యాదటఁ జూచినహస్తమో యనం

గావిలసిల్లెడున్ గలితకంకణనాదము లించ రాఘవ

క్షావరు సేతు వెంతయును గౌతుకమిచ్చు మునీంద్రచంద్రమా!

క. అనియిటులు వివిధగతులను, వనవిధిఘనసేతుమహిమ వర్ణించుచు న

మ్మును లచట గదలీ బహుపు, న్యనదులు పనములును గాన నరయుచునుండన్.

మ. కననత్యైం బురరత్న మొక్కటి వియద్గంగాతరంగానుషం

గనవన్తంవరగంథవాహవిధుతాంగశ్రాంతి నృత్యద్వధూ

జనమంజీరఝణఃఝణస్వనితచంచచ్చంద్రశాలావిలా

ననవేందూపలసౌధయూధరుచినంఛన్నాగ్రదిగ్భాగమై.

క. అదిగని మధురావగరంబిదిగోఁ దడవులకుఁ గంటి మీకృతమాలా

నదిఁగ్రుంకి సోమసుందరుఁ, బదరక నేవింపవలయుఁ బదపదఁ డనుచున్.

గీ. ఆరిగివారలు హేమపుష్కరిణిచెంతఁ, గాంతతరమైన నీపవనాంతరమునఁ

దనరుకర్పూరసుందరుఁ దరుణశీత, కిరణశేఖరు గని నమస్కృతులు నేసి.

గీ. పంచశరభంగ కర్పూరపాండురాంగ, మేరుకోదండ ధృతరమామిత్రకాండ

నాగవరహారకలధౌతనగవిహార, నీకు మ్రొక్కెద మభవ యనింద్యవిభవ!

ప. అని సన్నుతించి వెండియుం జతుష్టస్థిలీలావినోది యగు హాలాస్యనాథుని మహిమ భావించి.

నీ.. మునులకందఁగరాని మోక్షంబు పక్షికి దయచేసె నెవ్వఁడు నయమెలర్ప

వివిధార్థములుగ ద్రావిడసూత్రములు నలక్షణముగా నెవ్వఁడు సంగ్రహించె

జంబుకంబుల దురంగంబులుగాఁ జేసి యమ్మె నెవ్వఁడు పాండ్యాధిపతికి

శ్రుతినిందకులఁ దామసుల శూలవిద్ధులఁ గావించె నెవ్వఁడు ఘనత మెఱయుఁ

దట్టఁదలఁబెట్టి పట్టెఁడు పిట్టానంగు, ముసలియవ్వకు నై మన్నమోచె నెవ్వఁ

డట్టిలింగస్వరూపున కఖిలపతికి, సోమసుందరునకు నీడు జోడుఁగలరె.

ప. అని విర్ణించుచు నవ్వలం జనిచని.

క. అంతం గాంచిరి వారిచూడ్కి కనవద్యప్రోద్యదుద్యానముల్

వింతల్నేయుచు నుండఁగా నుభయకావేర్యంతరీపాంతరా

త్రాతాకాంతవిచిత్రగోపురఘనప్రాకారసౌధావళి

ప్రాంతప్రోతమణిప్రభోజ్యతనభోరంగంబు శ్రీరంగమున్.

క. కనుఁగొని కావేరీజల, మునఁ గ్రుంకుచు వేదశృంగమును బ్రణవమయరా

బును నగురంగవిమాన, మ్మునకు నమస్కృతులు వేసి మునికులచంద్రుల్.

నీ. మంచితెమ్మెరదూది నించిన గోదుమవన్నె పానుపుమీఁద నున్నవాని

వలచే దలాడగా నిలిపి వామకరంబుఁ జిటుతోడ పైఁజూచి మెఱయువాని

దృక్కోణఘన ఘృణామృతము మీఁతెడులీలన్మలనవ్వుచెక్కుల దొలఁకువానిఁ

తనపాదపద్మముల్ దప్పక నేవించు నలవిభీషణుఁజూచి యలరువాని

నరసనాయక జయజయశబ్దములను, మించుపంచాయుధములను నించువాని

రంగతరళితమణిభూషణాంగవిభుని, రంగవిఘ్నఁగాంచి చిత్తముప్పొంగుచుండ.

- క. దండము లిడినిలిచి నము, దండధునశ్యాము రంగధాముం*బాహో
దండజనకు నానాజగ, దండధురంధరు నుతించి రంచితఘణితిక్.
- కా. కావేరీచ్ఛాదయాభిరామపులినాకల్పాహితల్పంబునన్
శ్రీవామాక్షీయు నీవు లోకములు రక్షింపంగనున్నాడవే
యోవిశ్వంభర యోకృపాజలనిధి యోరంగగేహించిత
శ్రీవత్సస్తుతవత్స వత్సలత రంజిల్లన్ మమం బ్రోవవే.
- వ. అనిమతీయు మునిపుంగవు లాభుజంగళయనుం గని యంతరంగంబుల భక్తి యుష్పం
గుచుండ.
- చ. తలగడ బాముఁజేర్చుకొని దయ్యము నెయ్యము నమ్మి యేటిలో
నెలవుగ నిల్లుగట్టుకొని నీవిటులుండఁగ నోర్చుపెట్లు మా
వలనగు మానసాబ్జముల వానము సేయు ; కొఱంతలేదు నీ
యలమట దీఁతుడున్ విను విహంగమవాహన రంగమోహనా.
- క. అన వారి ముగ్ధభక్తికి, ననయంబును నలరి రంగవారి నవ్వుచు మీ
మనసులలోనని యున్నాఁ, డను జనుఁ డని పలుక నజ్ఞటాధరపరులన్.
- స్తీ. పంకజబంధుబింబస్థాయి త్రైలోక్యమంగళదాయి శ్రీరంగశాయి
నకలజనానందనంధాయి గరుడతురంగమయాయి శ్రీరంగశాయి
నహ్యకన్యాతటాంచలకులాయి ప్రపంచరక్షణోపాయి శ్రీరంగశాయి
యభిలదైవతనంసదతికాయి యగణితబ్రహ్మాండకాయి శ్రీరంగశాయి
నిభిలజగదింద్రజాలంబు నెఱపుమాయి, యచ్చలకు నెల్ల మొదలనచ్చెనవ్రాయి
కొలుచువారలపాలిటి తలఁపురాయి, రావణానుజదాయి శ్రీరంగశాయి.
- గీ. రంగనిలయోపవాసంబు రంగనాథ, చరణపంకేరుచాద్వంద్వనంభజనముఁ
జంద్రపుష్కరిణీస్నాననంగతియును, గలిగె మనలకు భాగ్యంబుకతననేడు.
- వ. అని పొగడ్చుచు నవ్వలం గడచియంత.

* పాశోద్దండుఁడు=బ్రహ్మ. బ్రహ్మకుఁ బాశముఁ జెప్పినందునకు, “కమలజాపాశంబు గా
లాపుఁడ్రోడుగాఁ గాలోగ్రదండంబు గడయుఁగాఁగ.” కుమార. ఆశ్వా ౧౦-
౧౫౨ వ పద్యము. మరియు “వదనచతుష్క మిల్లద, రజోగుణమిల్లద పద్మపీఠమి
ల్లద, కలహనమిల్లద, కమండులువిల్లద, పాశరజ్జువి | ల్లద.” జగన్నాథవిజ
యము. ఆ ౫-౬౧.

26/12/23

నీ. ఏవీటనిరవొందు నిందుశేఖరుఁ డెప్పు బృహదీశ్వరుం డనుపేఁపుఁగాఁచి
యేపట్టనమునకు నేలికయా నృసింహస్వామి జనకామితార్థభూమి
యేప్రోలికెలన నెడ్డెలరారు నీలమేఘశ్యాముఁ డిందిరా కాముకుండు
నేనరమున నిర్వేతుకదీయఁబోచు నతికల్పవల్లి యానందవల్లి
యెచట విలసిల్లుఁదగ సుందరేశ్వరుండు, ప్రాంతకాంతక వేరిక న్మాంబుభస్య
వివిధనన్యప్రశస్యయై వెలయుచుండు, నట్టితంజాపురంబున కరిగివేడ్కు.

ఉ. అందలి సౌధయూధములయందము నచ్చటికేలికావనీ
బృందముచంద మాకెలన బింకపుఁజూపులకోపులింఁచఁగా
నిందుముఖుల్ నటించువగ నెల్లఁగనుంగొని పొంగి యకార పా
రంపరపట్టనంబె యిదిరా మదిరాజిలె నంచు నెంచుచున్.

మ. చని రమ్మానులు నంతఁ గొంతదవులన్ సాంద్రద్రుమాక్షీర్ణకా
ననముల్ కొన్నిటి దాఁటి ప్రాగ్దిశరమానాథప్రభారమృచా
ర్యనికాయఁబులఁ జూడఁజూడఁ గుతుకం బాదక్షిణద్వారకం
దినరక్ నిల్చిన మన్ననామసుధాధారు నిర్దీక్షించుచున్.

క. నేవించి తదాకృతి మది, భావించి కరాబ్జముగళిఫాలస్థలికన్
రావించి మిగుల నన్నుతి, గావించి ముద్రశుపూరకలితనయనులై.

నీ. పసిబిడ్డయైయుండి బండిరాకాసికీ లెడలఁదన్నినయాతఁ డితఁడకాఁడె
కాళియభోగరంగస్థశంబునయందు నృత్తమాడినయాతఁ డితఁడకాఁడె
గొల్లయిల్లాండ్ర మక్కువతెల్లఁ గొల్లాడి యేనుగాననునాతఁ డితఁడకాఁడె
గోధనంబులకెల్ల గొడుగుగా గిరివేల నెత్తిపట్టినయాతఁ డితఁడకాఁడె
యిచట సంపంగిమొగ్గతాయెతులసిగయు, జేతబెత్తంబు మొలను బసిండిసిడియ
మును నమర రాజవేషముఁ బూనియున్న, వాఁడితనిమాయఁ దెలియంగవశమెయెఁడు.

గీ. అనుచు సారాజగోపాలు నభినుతించి, మించి కమలాపురంబును గాంచి యచట
భోగరాగంబులను జాలఁబోలుపుమీలు, త్యాగరాజుల నేవించి హర్షమెనఁగ.

చ. అనఘరతుల్ మునీంద్రులు ను నావల నావలమానశీతపా
వనపవమానముల్ శ్రమజవారివారింపఁ గవేరజాతటి
ఘనవివిధాగ్రహారములు కౌతుకముం బచరించుచుండఁగాఁ
గని రటఁ గుంభకోణము ధగద్ధగితేందువణిప్రఘాణమున్.

ఫ. కనుంగొని యచ్చట.

- సీ. చక్రపాణికి నమస్కారంబు గావించి శార్ఙ్గపాణికిఁ గరఁజలి ఘటించి
కుంభేశ్వరునకు మ్రొక్కులు గూర్చి యలసోమనాథుల కభివందనములు సేసి
నాగనాథునకుఁ బ్రణామంబు నవరించి విశ్వనాథునకును వినతిసలిపి
అవిముక్తశివునకు సాష్టాంగదండంబు లాచరించి మఱియు నచటఁగలుగు
దేవతాతతి కెల్లను భావశుద్ధి, చేలంగుచుండ నమోవాక మలవరించి
యభ్రసభఁ జూచునుతుక మదభ్రలీల, నలర నమ్మానిపుంగవులవల దాఁటి.
- క. శ్రీమృష్ణముఁ గాంచి తప, శ్రీమించఁగ నిత్యపుష్కరిణిఁగ్రుంకి నయా
భూమిన్ శ్వేతవరాహ, స్వామిన్ నేవించి యవలఁ జనిచని యంతన్.
- ఉ. సాజలియై పతంజలి మహాముని రంజిలిచూడఁగా దెనల్
మంజులపాననూపురయుశంఝశనధ్వని మ్రోయుచుండఁగాఁ
గెంజడ లాకసంబడరఁ గేవలతాండవమాడెఁ జిత్తభూ
భంజనుఁ డెందు వేడ్క నలభర్తనభం గని విస్మితాత్ములై.
- గీ. ఇందు శేఖరు నేవించి యెందుమాకు, భేదమెక్కడి దంచుఁ గాన్పించలీల
నందుఁ గుఁభోగవిభవంబు లందుచుండఁ, డిల్లగోవిందరాజులఁ దేటభక్తి.
- వ. కొలిచి మఱియు నాభద్రసభాపతి విభవంబులు పరీక్షించి.
- సీ. నొనలికన్ పెనుమంట మనలునో పైకన నిడువకెంజడగుంపు గడలుకొనఁగ
నిలనూఁదుపాదము వలగొన్నచూపురం బొండొండశబ్దంబు లుగ్గడింప
భక్తులఁ బిలిచి సంపదలిత్తు ననుభంగి ధనుధమధ్వనితోడి ధక్కు మొరయ
మాళిచందురుఁడు డాకాలియండియఁదోచి నిర్ద్వంద్వభావంబు నెరయఁజేయ
పాత్తి మై యొప్పు గెంటెంబు గుత్తయుగను, గటిని రింగులువాఱంగఁ గట్టియసుర
మట్టి నాట్యంబునలుపు నుమాధవుండు, మాకువిభవంబు లొసఁగుచు మనుచుఁగాత.
- వ. అని నన్ను తించుచు నిలింపబాలికాకేళికాభవనాయమాన మాణిక్యఖచితచకచకితసౌ
ధయూధప్రభాడంబరం బగుచిదంబరంబుఁ గడచి యంత.
- క. అరుణాచలవిభుఁ గరుణా, వరుణాలయుఁ గాంచి కాంచివరదునిఁ దేజ
స్ఫురణానుజమణినానా, భరణాంచితు నేకమాతపతిఁ గనుగొనుచున్.
- చ. చనిచని కాంచి రంత హరిచందనభూరుహచారువాటికా
వనివసితాసహాయసురవైణికతల్లజపాణిపల్లకీ
మనవిషధానుకారిమణికందరజాలముఁ బంచవర్ణకాం
చనకలవిధికచక్రవిలసద్ధ్వనిశీలము శేషశైలమున్.

వ. కనుంగొని యవ్వేంకటమహీధరంబునవిశంకటమణితటంబులండముగ్మమోసినగతేదుము
కు నాకాశగంగాతరంగిణి సంగంబులు దొలంచి యభంగభంగతొండవలంబులం బెర
యు పాండవతీర్థంబునం దానంబులుగావించి తటమహీరుహకదంబకీపనవడం
బరంబులం గదంబించు తుంబురుతీర్థంబునం గ్రుంకులిడి మఱియు నఘోషనోదనసమ
ర్థంబు లగుననేకతీర్థంబు లాడుచు వచ్చి వచ్చి మజ్జనపరమజ్జనపుష్కలాయుష్క
లావిష్కారిణియుఁ బాసిజనపాపశంకదుష్క్రియాపంకజకరిణియు నగుస్వామిపు
ష్కరిణిఁ దీర్థంబులాడి.

గీ. కువలంబున నిదియవైకుంఠమనుచుఁ, గరముఁ జూపుచు భక్తిని గరముప్రోవ
స్వామి పుష్కరిణీతీరభూమి నలరు, వేంకటాచలనాథు సేవించి నిలిచి.

నీ. మణికిరీటంబు సంపదలేమి యనవచ్చు నమ్మ ముత్తియపునామమ్ముడంబు
మందహాసంబుల యందంబు హ్రాసరే నరిలేదు మెడకంటసరికి నెందు
నునరబంధము నొప్పు లోహాహూ యెచ్చుల మెచ్చువో బంగారు పచ్చడంబు
కటిఁ బసిండి కటారి కాంతి యెంతటివింతి మంజీరముల మంజిమంబు మేలు
ఉచితశృంగార మితనికి నొప్పుఁజాడుఁ, డిట్టిచక్కనితండ్రి యెంఱేని గలఁడె
వలతు రీవేంకటాచలవల్లభునకు, యోగిపురుషులు మదియందయునిచి చాల.

వ. ఇక్కరణి నక్కంజాతుని చక్కఁదనంబునకు మిక్కిలి చొక్కి మఱియును.

లయు. పంకజక రామచవిశంకటతటీర చితకుంకుమపటీరదుచిసంకలితఁడౌ

లంకరణకౌస్తుభశకాంకరవిశోచన ప్రియంకరగుణప్రకరికింకరదమర్త్య

శంకర మతానతిశివంకర సురాహిత భయంకర శరాగతకళంక భువనక్షే

మంకర మునీంద్రగణనంకధితపావననిరంకుశమహామహిమవేంకటగిరీశా.

క. సంకటము లెల్లఁ దొలఁగెవి, శంకట భవదీయవితతనతేతఘనఘృణా

కంకటము గలుగమానుకొ, వేంకటగిరినిలయు కాంతివిజిత కువలయా !

గీ. అనుచు నవ్వేంకటాద్రీశు నభినుతించి, మించి యవ్వలఁ జని మనుల్ గాంచిరంత

నంచితానందతీర్థసమర్థనసుమ, హాబలంబగునట్టి యహోబలంబు.

క. కాంచి మునిచంద్రు లచ్చటఁ, జెంచుల దొరయనఁ జెలంగి చెంచెతలకటా

క్షౌంచలముల మరగిన నర, పంచానను భక్త వర్షదు భజియించి తగ్గె.

నీ. హరి యుక్కడను సామిహరియై హిరణ్యకశిపుఁ జీరె ఖరనఖశిఖరములను

బక్షింద్రుఁ డిటమనస్సాక్షికంబుఁగదపం బొనరించి విష్ణువాహనతఁ జెందె

గంగ నిర్జరులు డిగ్గంగఁజేయఁగ నిందు భవనాశినీధునీప్రథపహించె

- నబ్బాక్షుఁ డిచ్చటఁ గుబ్బామ్రభూజమై యమృతఫలములు దీనాళికిచ్చె
ననుచునన్చటిమహిమంబునభినుతించు, కొనుచునక్కొండఁగలతీర్థ కుండములను
దానములు చేసిమీఁది నెత్తంబువెంట, నరిగి యవ్వలనమ్మునుల్ పార్ష మెనఁగ.
- నీ. తనణిల్లు నెచటఁ గాఢజ్యోతి విద్యోతితారణ్యనివహమై యహరహంబు
నొనరు నెచ్చట ద్రుణజ్యోతి ఖద్యోతతకీటమై ఘనగుహగేహములను
గ్రాలు నెచ్చట వాలుకాజ్యోతి సద్యోతిమోహితశబరసమూహమగుచు
నుండు నెచ్చట శిలాజ్యోతి యుద్యోతితశృంగంబులను రత్న భంగినెపుడు
నలరు నెచట బరంజ్యోతి యతివిశుద్ధ, తరణిమణిశబ్దబిలధగద్ధగితభాగ
యోగసన్నద్ధ బహుసిద్ధ యోగిమతుల, నట్టి శ్రీపర్వతమునకు నరిగి రంత.
- క. గంగాది తీర్థజలముల, నంగంబుల దొలఁచి మల్లికార్జునునకు నా
రంగగిరిమల్లికార్జున, రంగత్కుసుమములఁ బూజ రచియించితఁగన్.
- మ. కనిరంతిన్ భ్రమరాంబికన్ హరిమణి కాదంబకాదంబినీ
జనిశోభానికురుంబ నంబర చరీచంచత్కరాంభోజ భా
జనవాలవ్యజగానిలాఁకుర చలాంచత్కుంతలం గాంతలం
ఘనజంఘాలమృగేంద్రవాహన నహిగ్రైవేయ శాతోదఁగన్.
- క. కనుఁగొని సాంబశివస్తవ, ముననమ్ముకుటావబద్ధమృద్ధసుధాంశున్
వినుతించిన నాత్రిభువన, జనకుండును నద్భుతంబు సంఘటిలంగన్.
- నీ. చుక్కల దొరయొకించుక నిక్క సిరిసునఁ బదినూటుచుంగులపొగఁ జుట్టి
తఱచు వెన్నెలలీను దళకునెమ్మోముపైఁ దొలుపల్కులీనెడు తొడవువెట్టి
ముద్దులజింక ముమ్మెన పోటుముట్టును నరవితో రెండుహస్తములఁ బట్టి
పెళ్లపెళ్లమను నెఱంగులరంగు లడరెను మూఁడుపన్నెలపట్టు మొలను గట్టి
కేళ్లుఱుకు ముత్తియఁపుఁజాయ గిబ్బినెక్కి, చారుతరహారశృంగారహారియగుచు
ధారుణీధరరాజనందనయుఁ దాను, నమ్మునీంద్రులమోలఁ బ్రత్యక్షమయ్యె.
- గీ. ఇట్లు సాక్షాత్కరించి యాఱుషులఁగాంచి, దాంతిఘనులార మీదు వరాంతికనుతి
మెచ్చివచ్చితి నిచ్చలు నిచ్చ హెచ్చు, కోర్కులెల్లను మీకుఁ జేకూరుఁ గాక !
- గీ. ఇదియకా దెన్న నిచ్చట నెందున్దొనెవరు, నెంతమాత్రంబు నుతియింతు రంతలోన
నేను వారి కభీష్టంబు లిత్తు వేగ, మానివరులార యీగిరిమహిమవలన.
- చ. అని పలికి భుజంగకంకణుం డాలింగవఃధ్యంబునం బ్రవేశించె నంత నక్కాంచనా
చలచాపస్వరూపావలోకంబున నానందంబు నొందుచున్న యమ్మనిచంద్రులుం గు

ఓజప్రసూనవాసితంబు లగునుటజప్రఘాణంబుల నేణీడింభంబులు సంభ్రమంబున న
క్కడక్కడ జాతి పరికొనుకామధేనూధన్యధారాసారంబులు చవిగొని. త్రుళ్ళగింత
లిడ వానివెంబడిం బరువులిడు మునిబాలికల కేళికలు విలోకించి తదంగణంబుల ము
నిగణంబుల పవిత్రధవిత్రంబుల హోమధూమంబుల నతిశ్యామాభిరామంబు లగుదరు
స్తోమంబు లంబుదకదంబంబులని మనంబులం బ్రేషయూర నాడుమయూరార్భకం
బుల లోగొను నశ్శగర్భరశ్శిచ్చటాచ్చరితంబు లగుభూములం గనుంగొనియుం గ
నకపత్రస్థానంబులం గానన నీధుకాననలగు భిల్లపల్లవాధగులు భల్లంబులం ద్రెళ్ళ నేసిన
తమనిసువులం జూచి నంజీవకరణిం దిరుగఁ బ్రదికించి వానితోఁగూడి నంచరించు కాం
చనగరుల్లక్షీతంబులగు పక్షుల నీక్షించియుఁ ద్రత్పాంతంబుల నతిశాంతంబులగు శశి
కాంతశిలాంతరంబుల క్రేవలం గుంభకప్రభావంబున శిలాంతరబంధులుంబోలె నిశ్చల
త్వంబు నెనసి భస్మితభస్మితోద్ధూళితాంగులగు మహాయోగుల బాగులు దర్శించియుం
ద త్రవతకానమరాత్త్వంబునకు నందంద డెందంబున నానందించుచు.

వింధ్యభూధరమును బయల్ వెడలి యచట, నఖిలలోకకళర్మద యైనయట్టి
నర్మననుగ్రుంకిమునిశరణ్యాంబులగుచు, బొదలెడునరణ్యములుఁబుణ్యనదులుఁగడచి.

. ప్రతిపీఠిసంచరత్పార్వతీచరణాంబుజాతనూపురఝళఁఝళరవంబు
విశ్వనాథవిహార వృషభరాజాకుంత కంత ఘంటా ఘణంఘణనినదము
పటహారవ దభంగ భాగీరథిభంగ సంఘఘుమంఘుమన్వనభరంబు
రక్షాధికార భైరవ భుజాస్తంభ గంభీరథక్కాథంథమారవంబు
సరవి నెచ్చోటమోక్షంబుజాటు సిరుల, కాపురంబగు నాకాశికాపురంబుఁ
దఱిసి నుణికర్ణికాదితీర్థముల నాడి, యభవునేమించి యచ్చట నలరుచుండ.
ఆకాశీశ్వరు తార్తి, యొక విలోచనమునందు నెనఁగెడు సెగలే
పైకొనియెననఁగ లోకం, బామలపడఁ దోచె గ్రీష్మ మతిభీష్మంబై.
పటపటఁబగిలెం గుంభిని, తటతటఁబధికులమనంబు తల్లడపడియెన్,
జిటచిట నెగసెన్ దవశిఖి, కటకటగ్రీష్మం బొకింత కనఁబడునంతన్.

. బడి చనుదెంచుచూరు ధరఁ బాంఘుల తాపముతీర నక్కడ
క్కడఁ దరుజాలమూలములఁ గ్రమ్ముచు నిల్వొగ దానిగుచ్చుకో
వడిఁ గరపాళి యొత్తి దినవల్లభుఁ డల్లన సాగె నాఁగ న
యొడ నతిదీర్ఘభావము పహించె నహంబు లహోమహోగతిన్.

గీ. ఆట్టివేనవి బెడిదంపు వెట్టకతన, నేల నందంద విరిసిన నెటియలందుఁ

దరణిపాదంబు లెడనెడఁ దవుల మెల్లఁ, దివిచికోనిపోవ దివనంబు దీర్ఘమయ్యె.

చ. ఘనతరకీచకోత్కరముఖంబులఁ దద్గతభోగిపూత్కృతుల్

దనరఁగ నూఁది యోషధికదంబకచూర్ణముఁ గూర్చి కొండలం

*గనకము సేసెఁ దత్సమయకైతవ సిద్ధుఁడనంగ నెల్లెడం

గనగన మించె నెంతయు నఖండదవాగ్నిశిఖాప్రకాండముల్.

చ. ఖరకిరణోగ్రతాపమునఁ గ్రాగి రసాతలభూమి డాఁగిసా

గరములు నింకె నోయనుచుఁ గైకొని చూడఁగ వచ్చి పోవుచుం

దిరుగు సవిద్యుదంబువతతిం దలపించఁగ జేసె నయ్యెడన్

ధరణిధరాగ్ర జాగ్రదురుదావ ముఖోద్ధత కీలిధూమముల్.

ఉ. అబ్బలువేసవిన్ ఘనగుహాంతరసీమల రేవగళ్లుమైఁ

బ్రబ్బెడు నుబ్బ నుబ్బఱఁగఁ బాటలు దప్పి మొగంబు లెండఁగా

బెబ్బలు లొక్కపెట్ట నతిభీకరభాంకృతు లాచరించె నా

గుబ్బుగ గొంఠలెండవడఁ గొంకుచుఁ గూతలువెట్టెనోయనన్.

క. సుడిగాలి ధూళిఁజుట్టుచు, వడిగా నందంద తిరిగె వలయంబగుచున్

బుడమియను బరణితెఱ తిరిఁ, గెడుకరణిం జాలె నట్టిగీర్నమునందున్.

గీ. ఊర్చులతమించనెంతయుఁ గీర్న సాలి, చండమార్తాండ కిరణంపుశాటి మీట

నెండమావులు గదలె నుద్దండ గతుల, మృగకులంబులు గని తృష్ణఁ దగులుకొనఁగ

క. బడిఁ బఱచు నెండమావుల, నడుమ నపుడ కాలి లోఁగనంబడు నుద్య

ద్బడబాగ్నికీలముల గతి, గడుమించెన్ ధాతుపుష్పికానివహంబుల్.

గీ. పడగ సురటుల నప్పటప్పటికిఁ గొంత, పూత్కృతులపేరి గాడ్పులు పొడముచుండ

బ్రదుకుఁ గనెఁ గాక భోగు లప్పగిడిఁ గాక, యుండెనే నట్టి వెట్టచే నుడికిపడవె.

*ఈధూమవేధిశబ్దవేధులకు :—

ధూమవేధీరసం పిష్టా తేనవస్త్రం ప్రలేపయేత్ తతోజ్యోతిష్తతీతైలే తప్తాప
ర్తిం ప్రకల్పయేత్ | జ్వలితాం తాం తామ్రతైలే యోజయోత్పత్రతాంగతే తద్ధూమగంధ
మాత్రేణ నర్వంభవతి కాంచనం | శబ్దవేధీ రసోయోఽసౌ గులికాంతేన కారయేత్ | త
త్సర్వంజాయతే స్వర్ణం శ్రుతే శబ్దే నసంశయః | పాషాణవేధకోయోఽసౌ పర్వతానపి
తేనవై, వేదయేదగ్నితప్తాని నర్వంభవతి కాంచనం. అని మంత్రానభేరవుఁడు. —

- ఆ. ఆతటి నలిలం బెందును, బాతాళము ద్రవ్యగానబడకుండు గతికొ
భీతిల్లు యోగిజనులకు, శీతలకుంభకము గలుగ జీవన మొద వెక.
- బ. కమ్మవీడెంపు లేగారంబు గలమోవి కండచక్కెరపానకంబు లిచ్చి
చలువతావులు గుల్కొకటికేలేబల్కుఁ గప్పింపుఁబల్కులను గర్ణములఁ జొనిపి
జీనిపన్నీగు నించిన యట్టి కుచకుంభ యుగళంబు నక్కున నొత్తియొత్తి
పాటల సుమసారభంబులు వెనచల్లు సొగసుఁబయ్యెదకొంగు సురటిఱిసరి
రమణు లెంతయుఁ దమతమ రమణులకును, దాపములుపాషిరోకకొంతతపనుఁడపుడు
తనదుపండ్రిండుమూర్తుల నెలసినట్లు, కొండలవియంగగందంపు టెండగాయ.
- క. ఇటు లస్వేనవి యెల్లెడఁ, బొటచొట నిష్పకలు గలుగుచో నక్కాశీ
పుటభేదనంబు వెలువడి, యటుచనుచు మునీంద్రు లవల నవలద్దతులకొ.
- మ. తమసానిమ్మగ దాటి తజ్జల నమద్యద్బాల శైవాల జా
త మసారద్యుతి తీరభూమివావిభాధట్టంబు తోఁగూడి సం
తమసానీకముఁ బోలె నద్దెనలు నిండం జూచి యోహో మహా
తమసానీరము నిండఁ జెల్లనని చింతం జాలబల్కింపుచుకొ.
- నీ. నలువంకలకు డిగ్గి పలువంకలకుఁ జాటు కొండవంకలు కెలంకులను నిండ
నొండొండఁ దీడ్చించు నుండల చండల బొరిగొన్న పేరీతపాదలఁ దుదల
జవలంబుఁ బెరిగినఁ జాలలోయలచాయ జాలె యల్లిన లీల నందు వెడల
నాఁగినకో.....వలయంబుఁగొనలోనఁగలయబలసి
వెదురు ములుబూర్గు ములురేఁగు వెలగవేము, గలివెయుఁ జెలంగ దిగ్గజకర్ణములను
జెవుడుకొన ఝల్లికాధ్వని జీండ్రమనఁగఁ జీమదూఱని యొకవనసీమఁ గాంచి.
- ఆ. మాను లచట వారిమార్గంబు గానక, వెనకివెనకి యల్ల విపినభూమి
పాపటయును బోలెఁ జూపట్టు నొకతప్ప, ద్రోవ వెంట నంటి పోవుచవల.
- మ. కని రామానీంద్రచంద్రుల్ ఘనరసవ దస్పృశ్పారణాచుంచు పంచా
నన తోపాటోప చంచన్నఖరకులిత భిన్న త్రుట తుక్కుంభిరా ట్కుం
భనివేళోన్నక్త ముక్తాఫల సర వినరోద్భాసి భిల్లిమతల్లి
ధనురాస్ఫాల స్ఫురన్నిధ్వని జనిత మృగీధావనంబున్ వనంబుకొ.
- క. కనుగొని యోహోహో యీ, వనమహిమను లేరికైన వర్ణింపంగా
జనునే యటంచుఁ బలుకుచు మనులందఱు నీవ్వీనాంతమునన్దంతంకొ.
- నీ. తోరణంబులుగ వీధుల నారఁగట్టిన యుష్పగండలకు నొండొండ దిరుగు
పులుగుల తెక్కగాడ్పులఁ జాల నెగనెడు పసరంపుఁ బొలకంపు ముసురుకొనఁగ

- బసివట్టి నలుగడఁ బఱచిన మెకముల పచ్చితోళ్ళను బండ్లఁ గ్రుచ్చి పెఱుకు
బలుజాగిలంబుల భౌభౌరవంబులఁ గొంకి పంకములోన ఘర్జరించి
పరువులిడు నూరపందుల ముఱికిగవులు, చేపతట్టలఁ గదురుతోఁ జెనసిచుట్టఁ
గూఁతవెట్టిన జనుల వాకొలుపఁజేయ, భయముగొల్పెడు నొకబోయపల్లె గాంచి.
- క. చుట్టును బసరపుటెమ్మల, తెట్టుచూచినను మదికి దిగులయ్యెడు హా
కట్టిఁడిదైవం బిచ్చటి, కెట్టు మనలఁ దెచ్చె వాఁటుపెట్టొకొ యనుచున్.
- క. చందాలవాటికయు నిటు, లుండునె యారోఁత గన్న నొక్కటఁ బ్రేవుల్
నుండెలు నిలువక వాంతికి, నోండరిగెడు కర్మఫల మహో యిటు లుండెన్.
- క. నెఱి చెదర కరాతులముం, దఱనైనం బోవపచ్చదయమాలినయి
క్కఱకుఁగిరాతుల ముందఱ, వెఱపక చపఁ బోల దిచట వెఱ వెయ్యదియో.
- గీ. అనుచుఁ గరములు మొగముల కడ్డమిడుచుఁ, గోసినటువలె మనసున రోసిరోసి
వ్రాసి యుమియుచు నుడియు దుర్గంధమునకు, నాసికలుమాసికొనుచుసన్యాసివరులు
- చ. మిడిమిడియెండ కొట్టునను మేనులు పెట్టుచునుండ నేలపై
నడుగుల దుమ్ము కుమ్మువలె నంటుకొనన్ వడిఘర్జతోయముల్
జడిగొనఁ గా జటల్ గడవనంబులు మోవఁగ లేకపోవ న
య్యెడ నొకబోయ దాయవలె నెక్కడనుండియొ యద్భుతంబుగన్
- క. బడి నేఁగుదెంచి యులుమని, పిడుగుంబలె నిప్పు లురులు బెడిదపుఁజూపుల్
గడలను జడిగొనఁ గడువడిఁ బొడమెడు తర్జనల నడవిపులుగులు బెగడన్.
- చ. కటినటియించు నీలిబలుకాసెయు నల్లనిమేనుఁ జిమ్మఁజీ
కటి ఘటియింపఁ జేత విలుఁ గైకొని మేఘపుపిల్ల వోలె న
ట్టిటు శరపంజులడ్డముగ నేయుచు దాయుచు పచ్చిపచ్చి య
జ్జటికులసార్వభౌములను సాఁగఁగ నీ కరికట్టినిల్చుచున్.
- క. నిలునిలువుడు మీచేతం, గలసొమ్ముల నెల్ల నిచ్చి కడలుఁడు నాతోఁ
జలపట్టిన మీయ నందఱ, బలుచట్టులమీఁదనుతికి పాఱన్ వైతున్.
- గీ. అనిన నమ్మానులడికిన నటు కిరాతు, బులుకుపులుకనఁ గనుఁగొని పలుకకున్న
బెడుసుఁజూపిన గాని యేయుడుగ గుడుసు, బాఁపనపిసాచులకు భీతిదోఁపవనుచు.
- జీ. తొలువొత్తఁ గుప్పె గోలలు గొన్నో పైనేసి యవి నెట్టుపడిపోవ నాడుగఱచి
గన్నె రాకుములుకుల్ గొన్ని నూటిగఁ బన్ని యవిపైకిఁ దేల నహంకరించి
యూరేకుచిగుకుల గోరులంటఁగఁ జెంది యవియు వమ్మైనవో నవరిపవరి

- పారావతమ్ములు పదియైదు నిగిడించి యదియును దప్పిపో నాగ్రహించి
యిన్ని నాశ్శకు నాచేతి యేటుదప్పె, నార యాజడదారుల కంపతప్పు .
గలదు గాఁబోలు ననుచును గజకుచులుకుఁ జాపులదరంగ నటువాని చుట్టువారి.
- నీ. జడలచుట్టుకుదిర్చి మెడలపై మోచేత గుప్పుగుప్పున సారెగుమికిగుమికి
కక్షపాలలువించి రక్షకేలను ముంచిజడియఁగ మొగములఁ జల్లిచల్లి
నలిలంబు గళగళ తలలనిఁదటఁ బోసి బుట్టుకాయల నెత్తి పొడిచిపొడిచి
కడవసంబుల రెమ్మి పెడమర్లుగాఁజుట్టి గూనువోనడివీపుఁ గొట్టికొట్టి
యిట్లుబాధించి శోధించి యెందు నొక్క, పచ్చపైకంబుగానక పుచ్చిబోయ
నేటి తెరవాటు పనలేక దాటిపోయె, ననుచు వెనవారి పినమాని యవలికేఁగి.
- గీ. వింటికొప్పునఁ జేయాది విన్నఁబోయి యుసురుసురటంచుఁ గలఁగుచునున్నవాని
చంద మీక్షించి యప్పు డాశాంతమతులు మనులు పలికిరి చేసాఁచి మనికితమున.
- గీ. తాపసుల మమ్ముఁబసులచందమునఁ గొట్టఁ, జేతులెట్లాడె నిదియేమిచేటునీకు
బాతకుఁడుగాగ నెన్నాళ్లు బ్రతికెదీవు, రాతఁజేసిరె యొరి కిరాత నిన్ను.
- క. ఇటయునుపు నీవుచేసిన, పటుసాహసములకు నెల్ల ఫలమగు నోయ్యా
జటివరుల నిటుల గొట్టితి, కటకట యిఁకనైన దురితగతి మానవుగా.
- క. ప్రాయము జలకల్లోల, ప్రాయము కాయంబునస్థిరం బిందులకై
రోయక దురిత మెతపమని, పాయక చేసెనవు నిందపరఁగఁ బులిందా.
- ప. అనిన నాలుబ్ధకుం డతిశుద్ధస్వభావుల నల్లాపయోగంబున నుల్లంబునం గొంత భరితి
పల్లవింప వారల కిట్లనియె.
- గీ. బేలదపసులార యాలిబిడ్డలకుఁగా, గాఁకనావటించ గాన విడిసి
విల్లు నంపకోల లెల్లను గైకొని, యున్న నాకుఁ బాపమొదవు పైట్లు.
- ప. అనిననత్తాపసాగ్రణు లెట్లైన వీని ననుగ్రహింపవలయు నని మఱియు నిట్లనిరి.
- క. ఓరోరి నీవునేసిన, గోరపుఁబాపములు నీవుఁగొడుకులు నాలుం
జేరఁ బడి పంచికొందురొ, వానికిఁ బనిలేక నీక వచ్చునొ చెప్పుమా.
- క. అని విని వారి ముఖాలో, కనయన జ్ఞానంబు పొడమఁ గా శబరం దో
మునులార యిత్రైఱం గా, లిని బిడ్డల గొబ్బుకు దెలిసి యేవత్తుకా.
- క. అదె పల్లె దప్పు లేదిటు, కదలకుఁ దేవచ్చుననుకఁ గాదని యవలం
గదలిన నాలాగు నెఱుం, గుమరే కదయంచుఁ బలికిగొబ్బున జనియెకా.

- మ. చనిమార్గంబున నేణవర్గముల నేచం బోక లక్షించి ప
క్షినికాశంబులఁ గొట్టుగోరక మదిం జింతాభరం బెంతయుం
ఘనమై యెక్కఁగఁ బక్కణంబునకు వేగంబోయి యేచక్కిఁ జ
క్కని తాటింటికి నేఁగి వ్రేకమగు కాఁక వచ్చగా నూర్చుచున్.
- క. విలునమ్ములు నటువైచుచు, నలనత నొక జింకతోలునందునఁ గూర్చుం
డిలవ్రాయుచుఁ దనపాపముఁ దలపోయుచు నెప్పునమునఁ దల్లడపడుచున్.
- చ. కుదురుగ జంగసాఁచి చనుగుబ్బలు మీటుగఁ బాటుటాకుఁ బ
య్యెద పొదలంగ నెన్నుదురొకింత యెమర్పఁగ మేచకాళి నే
ర్చువారలఁ బాడి చందనపు రోలున నేనుఁగుఁ గొమ్మురోకట్టన్
బ్రదిలెడుకొప్పతో వెదురుబియ్యము గుప్పనిజప్రియాంగనన్.
- క. రావే యనిపిలచిన నది, వేవేగన్ వదలు కొప్ప విప్పను జన్నుం
గ్రేవల వలగొను కెంపుం, దావడముల యొప్పఁ జొప్పొదవఁజనుదెంచెన్.
- వ. ఇట్లుచనుదెంచి న యయ్యంగనం గనుంగొని యక్కిరాతుండు.
- క. ఓపడఁతి తాన్మోనర్చిన, పాపంబులు దలఁప నీకుఁ బనిగలదో నా
కేపనియొ కాక చెఱిసగ, మైపరఁగునొ నాకుఁ దాఁచ కంతయుఁ జెప్పుమా.
- క. అనవిని యచ్చెలి నగుచు, నివనునాయక తలఁప నాకు నీదగు పాపం
బునకుఁ బనిలేదు నీపో, పున నెంతయుఁ గుడిచి కట్టి పొనఁగుట కన్నన్
- చ. శ్రవులగు వారికెవ్వరికతంబున నీవెర వప్పుదీసి తె
త్తువొ కొనితెత్తువో తెనువుదోఁచుచుఁ దెత్తువొ జూదమాడితె
త్తువొ చనితెత్తువొ యదియు దోసమొ పుణ్యమొ నాకు నేటి కా
తవతవ నీవు దెచ్చినవి దాఁచక వండఁగఁబాడి నిచ్చులున్.
- క. అనవిని మనస్సు చివుకురు, మనఁ గొడుకులఁ బిలిచి యట్ల యడిగిన వారుం
జనని పలికినటు పల్కిన, విని యచ్చెరు వంది చాల వెడవెడ నగుచున్.
- గీ. మోసపోయితినిన్నాళ్ళు నానఁదగిలి యాలుబిడ్డలుఁ దానుఁ జుట్టా లనంగ
నెవ్వ రెవ్వారతే యూరకేదితోవ, వీరికేఁబాటువడుటెల్లవృధయయనుచు
- క. దోసమునకు బనిలేదట, నాసామ్ములు వీరికిం దెనంబని గలదే
రోసితి సంసారముఁ దెగఁ, గోసితో మొదలంట బందుగుల తగులెల్లన్.
- వ. అనితలంచి యన్ని పాదుండు సన్యస్త సమస్త సంసారుండగుచు నానాసుకృతవాసనా
విలసితంబగు ననూనజ్ఞానామ్మతాపాదనంబున మోదంబు వొందుచుఁ బుత్రమిత్ర

కళత్రాదినంగమంబు తొలుంగి క్రమ్మఱ నమ్మునులపాలికిం జని యందంద పందనం
బులు గావించి యంజలిపుటఘటితనిటలతటుండగుచుఁ దచ్చరణరేణుస్సస్పర్శనంబు
నం బాటిల్లు వాక్పాటవంబున నోమునీందులారా నకలకలికర్మనంబగు మీనందర్శ
నంబునం గృతార్థుండనైతి నాజననంబు సఫలంబయ్యె నాజవంజవభంజన స్వతంత్రం
బగు నొక్కమంత్రంబు నా కు పదేశంపుండనుచు సంతనంబునం బునఃపునఃప్రణా
మంబులాచరించిన నవ్వాచంశుములు న్వనేచరుని సమీచీనధీచాతుర్యంబునకు నాశ్చ
ర్యంబు నొందుచు మున్ను వీడెన్నితపంబులు సలిపెనో యాటవికుండయ్యు సత్క
ర్తంబు వాటింపంవలంచె నెంతటి ధన్యుడని సంతసించి సర్వవర్ణసాధారణంబును ని
ఖిలమంత్రీఫలదంబును లోకాపారదోషరహితంబును శేషకాలనిశఃమానుషేతంబును
సత్యకామంబును శ్రుత్యభిరామంబును మనుసార్వభౌమంబును నగు రామనామంబు
కాని వీనిం బవిత్రుం జేయు వేదాంతయుపాయంబు లేదనియు నేతాదృశులకుఁ బ్ర
తిలోమంబుగానుపదేశింపవలయు నని విచారించి యాదండ నొక్కతీర్థకుండంబున న
క్కిరాతు సుస్నాతుఁ గావించి సంభావించి.

పం. కిరాత రాఁ దలంపు హత్తి కేవలంబు భక్తిమై

మరామరా యటంచుఁ బల్కు మా యనుగ్రహంబునం

బరాకు రాదటంచు రామమంత్రీ మిచ్చి యంతటన్

ధరాధరాధిభూవిభూతి దర్శనాభిలాషులై.

క. చని రవ్వలనమ్మునులును, వనచరుఁడును వారి బుద్ధివదలక మదిలో
ననుదినము కందమూలా, శన మొనరించుచును నితరసంగరహితుఁడై.

నీ. నుదుటజేగురుబొట్టు పదనింకఁ గాదని తులసిమృత్తిక నూర్ధ్వతిలకమిడియె
సెలసువిల్లువహించు కెలనంబుగాదని వేణుకుండిక యొండుపాణిఁబూనె
సాగసునున్ననికోర సిగఁబూటిగాదని నిడుద పెన్నెరులెల్ల జడలుదాల్చె
*నిండు గాటపునీలి దిండుగాదని కటిఁ బలుచనినారచీరలుధరించె

దినము తమసాతరంగిణి తీర్థమునను, స్నానమొనరించి యత్యంత శాంతిమెఱయ
మానులుపదేశమిచ్చిన మంత్రీమెపుడు, దపమునేయుచు నక్కిరాతప్రభుండు.

క. ఈనరణి వాఁడు నకల, వ్యాసంగము మాని మానివర్తన నుండన్
వేనటచేపిఁడెక్కడఁ గాసింబడె ననుచు వానికలవారెల్లన్.

*నీలిదిండు “ పొయ్యిదలనీలిదిండొలికి భూడిదముండులబంతి ” దశ. ౫-౫ (తా
వ. ౫౫౫౫౫౫.)

- క. చెట్టుల పట్టుల గట్టుల, చుట్టుల నందంద వెదకి సాలయుచు నొకచో
నట్టడవిలోనఁ గదలక, చెట్టులలె నున్నవాని చందముఁగనుచున్.
- క. నట్టడవిఁ జట్టుకొడుకై కట్టెడుటన్ మనమునిలువఁ గా జూడఁడు తా
నిట్టిటు బాఁపనవశ్యము, వట్టెనొ యీరావినుండి బాపురెవీనిన్.
- క. ఇయ్యడవి వీని నేలలు, దయ్యంబులు వేసెనొక్కొ తరలకయుండన్
డయ్యఁ దొకింతయు మనతోఁ గుయ్యనఁనొల్లండు కన్నుఁగొనతెఱవంగన్.
- సీ. నెమ్మిసింఁచెపురండ గ్రమ్మి చుట్టెడుకొప్పు జడలుదాల్చుట కిట్లు గడలుకొనెనె
పచ్చికస్తురిబొట్టు పనమీటు నెన్నోసల్ సుద్దరేకలచుక్క దిద్దఁబడెనె
తడవిల్లొకప్పుడు విడువనిచేతుల మోముచూపెడునట్టి ముట్టుగ నెనె
యడవిలోఁగడువడి యుడుఁగని యడుగులు గదలక యీచాయఁ గుదురుకొనెనె
యకట చెడి పీని నెవ్వఁడో యంకకాఁడు, తప్పుసుద్దుల బుద్దులు తగులుకొలిపి
బోయజాతికి వెలిగాఁగఁ బాయఁజేసి, నాలుబిడ్డలుమనుమలు నలియఁజేసె.
- వ. అనివానిం జేరుకొని యందఱు మఱియునిట్లనిరి.
- క. దాయలుగూడి యెవ్వరు వితా నినుమాతలఁగాకయుండ నీ
మ్మాయలు పన్నిరింతచలమా తలమానిసి వింటవింట నీ
వేరుఁగ నేరవో మలలనేయెడలం దిరుగాడ నేరవో
బోయతనంబు వీఁడిన పోయెఁగదా మగవాసివమ్ముగన్.
- క. సాము దిగవిడిచి యొడలిటు, సాముగ నట్టడవి నిదుర నవిమాని యయో
జాము దిగఁగాళ్ళు నెనిమిది, జాములు నిటులుండ మనదు జాతికిఁ దగునే
- సీ. కన్నులుదెఱవని గండబేరుండంపు నిసువుల నెవ్వరునేర్తు రరయ
నేనుంగుతల పొలనెవ్వరు దెత్తురు పెంచినసింగంపు పిల్లలకును
కవినదొడ్డిలోఁ గాతెనుపెంటుల దట్టించి యెవ్వరు గట్టఁగలరు
పులులకూనలకు రేపును మాపుఁ దగునట్టి మేపులెవ్వరు దెచ్చి మేపువారు
ఇంటనీవటులేకున్న నిట్టిపనులు, కుటుచబుడుతలచేనా నె కొలమువారు
చాలనెగ్గింప నాఁముచాతినుదుట, నుదుటుతనమెల్లమాని యిట్లుండదగునె.
- క. కానకు నేఁగి వింతరుచిల్లిన పిట్టలుఁ జెట్టు జాన్నులున్
దేనెలు చారపప్పులును దెచ్చుఁగదా యిఁకనంచు గూళ్ళలో
గూనలు వోని నీకొడుకుఁ గుఱులు నీచనుదెంచుత్రోవఁ జూ
ప్రానఁగ నిల్తురయ్యెడలు హా మముఁ బోంట్లకుఁ జూడవచ్చునే.

క. గువ్వకటకుట్లు మెకముల, కొవ్వుల బొరుగును గునుగుము లేయుటయు
న్నివ్వరికూడునునింటం, బువ్వంబునఁ గుడువకిట్లు పొక్కందగునే.

ఉ. బోయమిటారిగుబ్బెతలు పున్నమవెన్నెల పైటనీపయిం
బాయలిబాతి కిన్నరలు మాటికి మీటుచు నీప్రతాపమున్
హోయని చొక్కిపాడ వినవా కనవా మనవారి బాసి నీ
వీయెడ నొంటినుండఁ దగవే తగవే చనుదెమ్ము పీటికిన్.

నీ. కులుకుగుబ్బలతోనె కురువిందపేరులు గునియుచుఁ బెనఁగొని గొడ్డిఁజూప
దంతంపుఁగమ్ముల తళుకులుపలచని చెక్కుటద్దంబులఁ జికలిసేయఁ
బగడలరతనాలు బవిరులుపికిలి పూదండ కొండొండఁ గైదండయొసఁగఁ
గదలుఁగొప్పునఁజుట్టుఁ జెదరిపారెడు మల్లె మొగ్గలు తెలినిగ్గు మృగ్గులిడఁగ
నడవిదడవిల్లుఁ గైకొనియమ్ముఁ దొడిగి, పొంచి మైవంచి నినురెచ్చరించి మంచి
మెకముఁబడనేసి నిచ్చలు మెచ్చఁజేయు, నట్టి నాయకుగాలిఁ బాయంగఁదగునె.

నీ. దుప్పలఁబడనేసి యుప్పఁగండలుచేసి, చప్పరింపుచునుండుఁ జవులుమఱచి
మదహ స్తినదలించి యదిహత్తిరాఁబొంచి యెదనాటుకొననేయు నేటుఁదుడిచి
పచ్చికస్తురిమేన హెచ్చివాసుఁ లీనరంగులేయుచునుండు రహిదొఱుగి
మింటిమాక్కులవంటియంటి మాక్కులువాకి జుంటితేనెలుగోలు సొంపుమాని
నారచీరలుగట్టి యన్నంబుదట్టి, గాలిమెసవుచు నాతిపైబాళి లేక
జపము వ్రేళ్ళను నెన్నుచు జాతివిడిచి, బాపలనుగూడియుండుట బాతయగునె.

గీ. తెల్లవారిన గుండగ్గి కోళ్లలీల, నీళ్లమునుఁగుడు నొడలెల్లఁ బెల్లఁబాటి
నిటుఁపాసంబులనుగూడి నెవ్వఁదొడరు, వెడగుబాపన తగులునఁబడితివేల.

క. పతిచెడ్డబీదబాపని, గతి నిట్లుండంగఁదగునె కటకటమదిసీ
వెతనెంచవు మనకులమగు, మతమెంచ వొకింతరాతమరిచిరొనిన్నున్.

వ. అని యివ్వింధంబున నావ్యాధులెల్ల మహావ్యాధులుంబోలె బాధింపఁ జయ్యన సా
ధారణాగాధ బోధైకనిధానుండగు శబర నాధుండును.

క. కనుఁదెఱచి నవ్వి యేమియుఁ, బనిలేదనిముందుమీగు సలికితిరిపుడే
పనికిటువచ్చితి రిందఱుఁ, జనుఁదెఱుఁగుదు మీదుమాయ జరగునెయింకన్.

గీ. తండిరాముఁడు జనకజతల్లియెల్ల, బంధులును సోకునాస్వామిభక్తులెన్న
నింతవాఁడను నాకిందు నెదురుగలదె, సకలజగములు నేలుదుసుకరముగను.

క. చూరెవ్వరు మేమెవ్వరు, నేరములెంచక చనుండు నిలువకయెటకే
శ్రీరఘుపతియేనాకు న, కారణ బంధుండు గురుండు గణుతింపంగన్.

క. కటకట జననంబులు వే, రటగుణకర్మాదికంబు లఖిలంబులు వే
రట చనియెడుతోవలు వే, రట యిదియటమటిపుఁగూట మనికనవలదా.

క. సతులెవ్వరు సుతులెవ్వరు, హితులెవ్వారేటి వఱద నెందేనొకచో
జతగూడిన కాష్ఠంబుల, గతినించుక గూడివిచ్చి కదలుదురవలన్.

క. అనియాశ విరుగనాడిన, వినియందఱుఁ జనిరి తాతవేసినగతి న
వ్వనచరుండు నంత నంత, ర్ఘునతర బోధావధాన రంజితుడగుచున్.

సీ. సరసిజాకరముల నరసిపద్మాక్షముల్ పరిపక్వముగ నేర్పటిచి తెచ్చి
పురుషయోగ్యములైన పూసలువరికించి ముఖములుముఖముల మొనయఁజేసి
పరభాగములతో నపరభాగములనుంచి నడుమ మేగువుగ రెండిడి యమర్చి
యంతరంబునగ్రింథు లమరనూత్రంబున నూటయెనిమిదియుఁ బొందువడగుచ్చి
యట్టియక్షుసరంబుఁ జేపట్టితనకు, మానులిచ్చిన యనిగాక మానసమునఁ
దలఁచి యంగుష్ఠికాద్యంగుళులను మేరు, పదముదాటక త్రిప్పిజపఁబుఁజేసె.

సీ. దినము మరాఘరా యని పల్కనంతంతయది రామనామ పర్యాయమయ్యె
నారామనామ జపానుభావంబున నంతర్ముఖతఁజూడనల్లనల్ల
నల్లనిమొగులొండు నానాటఁగనుపించె నదియుఁ గోదండకాండాంకితమగు
సగుణభావముఁజేందె సగుణరూపంబెల్ల రూపింపనిర్గుణ రూపమగుచుఁ
గోటిరవిచంద్ర తేజమై కొమరుమిగిలి, నట్టితేజంబునందును నంతరంగ
మిట్టటుచలింప నీయక గట్టిగాఁగఁ, బూదెగఱఁగినగతి నేకముగఘటించె

క. అతేజంబున నెంతయుఁ, జిత్తమలయ నంతఁగాయ సిద్ధిమెఱయఁగా
హృత్తామరసమె నూచుచు, నుత్తమయోగులనుతింపనుండె నచలుండై.

వ. అనిచెప్పిన విని యమ్మునిపుంగవులనంతరకథావృత్తాంతం బడుగుటయును.

క. ఉద్దండానల చండకోపన సుఖాహూచ్చండ దోర్దండ భూ
భృద్దంభోళి శిలీముఖక్షపిత మారీచజ్వలద్దామ వి
ద్యుద్దామస్ఫురదాశుగా కులితి పాథోరాశి గర్వోచ్చయా
యుద్దామద్యుమణిద్యుతిప్రతినిధి పోక్తివ్యత్ప్రతాపోదయా.

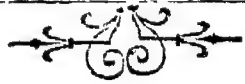
క. సుగ్రీవ భరణగుణసా, మగ్రీ పోరిదంతతాంత మానితకీర్తి
విగ్రీకృతశూర్పణఖా, వ్యగ్రీభవదమరవైరి హరణవిహరణా.

మాలిని. చిరమునీశ హృదయదేశ చిత్ప్రకాశరూప వి
స్ఫురణగణ్య జనశరణ్య భువనపుణ్యశోభనా
కరవిహార యమృతహార కలిత సారకీర్తి సం
భరణలోల దిగధిపాల భణితశీల ఖేలనా !

గద్యము. ఇదిశ్రీరామచంద్రసాంద్ర కరుణాకటాక్షులబ్ధ సిద్ధ సారస్వతవిశేష నిరర్గళ
వాగ్దేవభవాశేష సరస సాహిత్యకళాభోజ సత్యసంభూషిత ముఖాంభోజ సకలసా
మాజ్యధారేయ నిత్యవిత్తిర్ణిధారారాధేయ నిరతావారితాన్న సత్ర సంతోషితప్ర
తిదివస పంచాశత్సహస్రభూసుర బహువారావర్తిత మహాదానవైభవావర్తిత
కీర్తి భాసుర నిజనామాంకితాకలంక వస్తుసమగ్ర బహుళాగ్రహారభూషిత చోళ
ధారామండల నిఖిలభోగవిభవనిర్జితాఖండల సాధితసముద్రాంతరద్వీప పరన్మపా
లసంస్తుతప్రతాప నేపాళభూపాలస్థాపనాచార్యకర్ణాటరాజపూజనీయధారంధర్య
రామసేతు శ్రీరంగవిజయరాఘవపుర కుఃభకోణాది దివ్యస్థలప్రతిష్ఠాపిత రామభ
ద్రసర్వజనసంభావిత గాంభీర్యముద్రావినిర్జితసముద్ర సదాశ్రీతభరణ దీక్షాదక్ష
దక్షిణసింహాసనాధ్యక్ష రాజాధిరాజసన్నతా సాధారణశౌర్య దిగంతప్రసిద్ధతరౌ
దార్య సుజ్ఞానజనక సతతసంసేవితజనక పోషితవిద్వత్కవియూథ భువనశోభితగు
ణసనాథ బలవత్పరిపంథిగృహీత సామంతమహీకాంత విమోచనశ్లాఘనీయ బా
హుబల మూర్తి మాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫల చినచెవ్వనృపాలపుత్ర సజ్జనస్తోత్రప్ర
త్ర రూపరేఖావిజితకుసుమసాయక సకలధర్మసంధాసంధాయక రఘునాథనాయ
కప్రణీతంబైన వాల్మీకిచరిత్రంబు మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ గ స్తు.

వాల్మీకి చరిత్రము.

(తృతీయాశ్వాసము.)

క. శ్రీజనకనందనావ, త్రోజపల్లిప్తమస్మణఘనస్మణతోద

భ్రాజితబహుభ్యంతర, రాజనయకలాకలాప రఘుకులదీపా !

వ. అవధరిపు మప్పర్వతుం డమ్మనుల కిట్లనియె. నవ్విధంబున నాశబరనాథుండు.

క. బాలుని లీలన్మత్తుని, పోలికని తరంబు బుద్ధిఁ బోషమక యతఁడు

ద్వేలాత్మానందస్థిర, శీలుండై ఘోరతపము సేయుచు నుండెన్.

క. అతని శిరంబునీ నీవృత్తి, హతపటురవవహ్నిజాల మద్భుతధూమ

ప్రతతులతో నుత్థితమై, యతర్కితోపస్థవంబు నడరంజేసెన్.

చ. ఉగముననంబయంచుజను లులములంగడుఁదల్లడంబులం

బొగులఁగఁగొన్నిదిక్కులఁగపోశకపోతసమూహధూమగ్నిమై

పొగయుచుఁగొన్నిదిక్కులఁబ్రభూతశిఖాచయమంటమింటిపై

నెగయుచునన్నిలొకములునేఁగ్చెదదీయతపోగ్నిమిక్కిలిన్.

క. గుజగుజలాడుచువెడలిరి, గజగజ వడఁకుచును మాని గంధర్వాదులొ

నిజవసతులు తద్ధూమ, ధ్వజకీర్ణజము లెన్నివంకలఁబర్వన్

క. ఇక్కఁగణిఁ తత్తపోరణిఁ, బిక్కటిలిన వహ్ని లొకభీకరమగుచున్

గ్రీకున దివికెక్కిన మదిఁ, బొక్కి పురందరుఁడు బ్రహ్మపుత్తునితోడన్.

ఉ. చిత్తజ్వలెరి ఫాలశిఖిచే జగమెల్లను వెచ్చఁ జూచెనో?

యితై అగంటి పట్టమున కేనిటు లుండక యుండనెప్పుడే

నెత్తులువెట్టునో మఱియు నేరత్నదూ వివరింపు మయ్య నా

కితైఁ గంతయుంగృతర మేశ్వరవందన బ్రహ్మనందనా.

౪. అన విని నారదుండు మది నారసి యిట్లనెనో సురేంద్ర భూ
మిని డమసానదీతటిసమిద్ధవిశుద్ధగుణప్రసిద్ధుడౌ
వనచరుఁ డొక్కరుండు రఘువల్లభుఁ గూర్చి తపంబుసేయుచుం
డ నతని వేడి మిట్లు భువనంబులఁ బొక్కగఁ జేసె నెంతయున్.
౫. అక్కిరాతవరుం డనారతసీతారమణస్మరణప్రభావంబునం జెంది యనిందితాచా
రుం డగుచు నరవిందభవాదిపదంబు లతితుచ్ఛంబులుగా నెఱింగియితరేచ్ఛఁ దొ
ఱంగిస్వచ్ఛతరస్వచ్ఛంద పరమానందభూయంబును, సకలచ్ఛందోభిధేయంబును,
మునిభాగధేయంబును, భక్తజన విధేయంబును, రామ నామధేయంబును, నగు నొ
క్కరూపధేయంబు నిరంతరధ్యేయంబనితలంపుచునున్నవాడతనివలన నీకు భయం
బు లేదు పురందరా ! అని పిలిచి డెందంబునఁ జేయివె సుఖంబున నుండు మనిన
నొక్కింత ప్రసన్నముఖుం డగుచు శతమఖుం డమ్మనిశేఖరుం గనుంగొని.
- నీ. నముచిజంభవిజృంభణము చించి మించినకతలు వ్రాసిన భిత్తికలు సెలంగ
సంతానమంజరీసంతానములు గూర్చి కనుపట్టు పట్టు మేలగట్టులమగ
గంధర్వభామినీగాంధర్వసంగతి ఘుమ్మను పసిఁడిటంకులు వొసంగ
కడలలోకములు నిల్గడలు గన్గొన, వచ్చు రమణీయమణిజాలకములు దనర
నిర్మలప్రభ మీఱు సుధర్మయందుఁ, జుట్టు నుచితాసనంబుల సురలు మునులు
గ్రీష్ముకొని కొల్వఘనవైభవమ్ముమెఱయ నిండుకొలువునఁ నుండియా ఖండలుండు
- ఉ. కన్నులపండువౌ నొక యగారములో రతనాలమేడయౌ
రన్నునుగెంపు టంచు నెలతాల మెఱుంగు టరుంగుమీఁదఁ దా
నన్నలకూబరుండును మనోహరలీలల నెత్త మాడితే
పన్నిద మంచుఁ బంతములు వల్గుచు నుండె డు రంభఁజూచుచున్.
- గీ. నిండుకొలువుండి యమరవిభుండు నిన్నుఁ బిలిచి తెమ్మనె రమ్మని పలుక రంభ
రమణుకై దండగొనియొయారంబుమీఱ జగతివేల్చిడ్మిగై సేసిసఖులుగొలువ.
- నీ. నునుముత్తియపుతీవ పనికుట్టు కనపట్టు పట్టుచనగట్టు సంభ్రమముఁజూప
నిండు చందురుకావి నెరికెచే రంగారు కడవన్నె బంగారు కాసెయొసంగ
వలిచుట్టి పూదండ వెలిచుట్టు గననొప్పు కప్పు చిప్పిలు సాముకొప్పు దనర
ఝళ ఝళం ఝళనాద హళ హళితంబైన బిరుదు వజ్రపు జల్లి పెండెమమర
మాటికిని మ్రోల జయడిండిమంబు మొరయ
రయము భయమును నయమును బియ్యమునమర

నమరవల్లభు కొలువున కరుగు దెంచె

రంభ సన్నత నాట్య సంరంభయగుచు.

వ. ఇట్లరుగు దెంచి.

క. అమరీ జనకర చాలిత, చమరీ వాలా నిలాభి చంచల ధలక

భ్రమరీ సంయుతుడై వి, భ్రమరీతిచెలంగ హరి విరాజిలుచుండన్.

క. కనుగొని సమ్మృఖమునకుం, జనకటులేతెంచి వచ్చి సవినయ గతులన్

మునులోచన రుచి వీచిక, ల నీలములు వడసి చుట్టులన్ వైచితగన్.

క. కర కంకణ నికృణములు, బెరయంగ దగమొక్కి లేచి పిఱిదికిజని ని

ర్జర వల్లభు ముందఱఁ జం, దురుకావి చెఱంగుకప్పుతో నటునిల్చెన్.

క. నిలిచిన గనుగొని సురపతి, పలికెం గమలాస్యలాస్య పరిచితి నీకుం

దులలే రెచ్చట నచ్చర, చెలువలలో నిది జగత్ప్రసిద్ధము సుమీత్ర.

క. అటుఁగనఘనకార్యమొత్త, కట్టి గలిగిన విపుడు నీవు గడగి మనోభూ

పటుశరలక్షణమగు నీ, కటాక్ష వీక్షణముచేతగాఁజేయదగున్.

చ. అన విని రంభ జంభరిపు నాననముం గనిస్వామి నన్నుజే

సిన బహుమాన మేమనుఁ జెప్పగ నవ్వి సమస్త దిక్పతుల్.

విని మదిమెచ్చిరయ్య పదివేలువిధంబుల నట్టి నన్ను నీ

సానరఁగ దిట్టినట్టి యలయూర్వాశి గర్వము నొంచిరందఱున్.

క. మొన్నటి యుత్సాహము నే, దున్నందుది నీప్రతాపమూఁతగఁగొనియే

నెన్నంగఁ గార్యములు కను, సన్న నె ఘటియింపలేనె జగములుమెచ్చన్.

గీ. అన్నమీరునాకుమన్నించియిచ్చిన, బిరుదుఁబూనియమరులరుదుపడగ

గేళిలోనఁ జొచ్చియేరాఁగనూర్వాశి, యుర్వాశిధిలభావగర్వయగుచు.

క. బిరుదెవ్వరిచ్చిరే యా, దొరుకు నీకు నిక గీర్తిదొరకుంగద నా

సరిపాత్రవే నీకెక్కడి, బిరుదని యెన్నుకొని నన్నుఁ జేర్కొని తిట్టెన్.

గీ. కొలువులోబిరుదుకాసెను నిలిచిలాస్య, కళలఁగల మేలుచూపంగవలయుఁగాక

వాకలదటంచు నెన్నేనివదరుచుండ, శిక్షఁజేయకయుంట యుపేక్షగాదె.

చ. భయమతీయాడెవెండ్లియుసభన్నినుభంగమొనర్తు నీపయిన్

దయగల యట్టి యర్థపతి నందనుఁడుండలవంచ నంచులోఁ

బిరియపడి యిండ్లనున్న దొరబిడ్డల నాడుదురే సురేంద్ర యా

పయి మఱియేమివచ్చునో యపాయము నేరఁగరాదు పిమ్మటన్.

- సీ. కలవి లేనివి దొరసమ్మఖమునగలద, టంచు బలుకంగ వచ్చునె యమరనాథ
హరిణియనియెడు తామరసాక్షి సాక్షి, నిలిచియున్నది యదియెల్లఁ జెలిసికొనుచు.
- క. లాలించి స్వామిబిరుదులు, పాలించితిరనుచు నపుడె వదరక యుంటిన్. .
వాళించి విడుతుగర్వము, చాలించి సనంగదాని సరివారునగన్.
- క. అని యిట్లు రంభయూర్వశి, దనునాడిన పలుకులెల్లఁ దప్పక యుండన్
మునుకొని చెప్పినదంతయు, విని వెడవెడనవ్వి యమర విభుడవ్వేళన్.
- క. డౌరాయూర్వశి గర్వము, భీరము రంభకునుమెచ్చి బిరుదిచ్చుటయే
నేరమె విద్యలు జెలియన్, నేరమె తనయాటనేర్పు నేడేర్పరుతున్.
- వ, అని పలికి యూర్వశినిచటికి దోడ్కొని రమ్మని వేత్రహస్తలంబనుపవారునుం జని
యొక్కహరినీలసాధవీధికాంతరాళంబున నతివిశాలంబగు శ్రమకూటంబున నచ్చర
చెలుల కూటంబునకు నొజ్జయై నటనపాటవంబులుగరపు నత్తైటవం గనుంగొని నేఁ
డు నిండోలగంబైయాఖండలుండు నృత్యప్రసంగంబుసేయుచు నిన్ను బిలువనంపెనని
న నమ్మత్తకాశినియు నాననంబు ప్రకాశించ నేఁడు రంభాగర్వభంగంబునునేఁడు
మదీయనాట్యవిజృంభణంబును నేర్పడుఁగదాయనుచును గైసేసియుల్లంబున.
- సీ. వలరాజు మదదంతి తలమాళిగయనంగఁ గలికిచన్నులఁ బట్టుకంఁజెలలర
రతిచేతిజీనిసురఁటి యకానిదియనంగఁ గళుకుబంగరువారిత కాసెమెఱయ
శృంగారఫణిఫణా భంగిఁదాయెతుచుట్లఁ గప్పమీఁతెడుసాము కొప్పదనర
నంఘ్రిపద్మముచుట్టు నతివలయంబుగా నీలాలసరపణల్ నీటునూపఁ
బసిఁడితీఁగెకునార్చిన పటికవోలెఁ, జిటులుగందంబు నెమ్మైన జిగిదొలంక
నృత్యవేషంబుమిక్కిలి బిత్తరింప, వచ్చెనూర్వశి సకియ లిర్వంకఁగొలువ.
- ఉ. వచ్చిజోహారుసేసి నిలువన్ సురనాథుఁడు చూచిరంభతో
మచ్చర మేటికిన్ బిరుదుమాటలకుం బనియేమి నీకునీ
పెచ్చలువల్గనెల నినుఁబెంచినతండ్రికిఁ గీతికామిక్కిలిం
దెచ్చితి విద్యగల్గుటకుఁ దిట్టుటయేఫలమింతచాలదే.
- క. అనియిటునిందుఁడుపలికిన, విని యూర్వశికేలుమొగిచి వినయంబుననో
ఘనవాహన; యెదురాడం, జనదైనను విన్నవెంతు సర్వజ్ఞనిధి.
- క. ఇన్నాశ్శునన్నుమిక్కిలి, మన్ననఁగావించి చాల్ల మంచిననీవే
కన్నడుగుసేసితేమని, విన్నపమొనరింతునీకు విబుధాధిపతీ !

క. నాకాధిప; యిటురంభన్, నాకుంబ్రీతినేయుటకు మనంబలరెఁ దగున్
లోకమునరెండుగట్టినఁ, గాకరయఁగ నొకటిమేలు గానందగునే

ఉ. ఏలినవారుమెచ్చి బిరుదిచ్చినవార్తలు విన్నదాననై
తాళితఁగాక తాబిరుదుఁదాల్చితి నంచు వహించెనొక్కొ నా
వేళ నెయందఱుంగనఁగవే బిరుదుల్ తెగఁగోసి దానిచే
వ్రాలఁగనీడిపించికొని వత్తుజుమీ యిటకున్ సురోత్తమా.

నీ శివుఁడొక్కనాఁడు దేశికమెచ్చినాకిచ్చెఁ బెద్దవజ్రపుఁగుచ్చు బిరుదురవిణె
నాతండ్రిహరి యభినయము మేలనియిచ్చె హరినీలముల కడియాలజోడు
చతురాననుఁడు సరస్వతియు గానముమెచ్చి యొసఁగిరంచలయంచుఁ బసిఁడికాసె
విత్తాధిపతితాళ విజ్ఞానమరసి ప్రేమఁజెలంగి యుభయచామరములిచ్చె
నెన్నియేనియుఁ గలవని యెన్నిచూడ, బెట్టెఁ బెట్టెఁడుబిరుదులు గట్టపెట్టి
యున్నయవి వానినేఁజూడ నొక్కనాఁడు, బిరుదులేటికి విద్యయే బిరుదుగాదా.

గీ. నాట్యసంగీతకళల నెన్నంగనన్ను, రంభవోలుట యెంతచారంబుదలఁప
దేవకులనాథ నాయొద్దదిద్దువడిన, పాలఁతియెన్న టికినినన్నుఁ బోలగలదె.

గీ. తారతమ్య మెల్లుంగని వారివద్ద, మండుకఁటెను నడవులఁ గొండలందు
నాకునలములు దిని యల్ల హరునినైన, మురహరుని నైనఁ గొల్చుట ముఖ్యవృత్తి

క. వాసవ; నాట్యంబున, వాసియెఱింగియును నన్ను వంచనజేతన్
గాసింబడఁజేసిన నది, నీసర్వజ్ఞతకెక్కొఱఁత నిలుచుంజుమ్మి

క. ఇదెదట్టిగట్టుకొని మీ, యెదుటన్నిలిచితిమి నేఁడ యిద్దఱమును గొం
తదడవు మానాట్యంబులు, పదరకవీక్షించివాసి పరికింపుఁడొగిన్.

వ. అనియివ్విధంబున నూర్వశి సుపర్వసింహాసనాధ్యక్షు సమక్షమంబున నధిక్షేపంబు
లువలికి యంతనిలువక యంతంతకుంబ్రబలు నలుక నొకింతయు నళుకక పట్టునలం
బునందిట్టుచుం బట్టుకుబుసంబు పక్కున వీలినవేల ధారాళస్వేదకణజాలంబునం
దరంగితంబగుచుఁ గురంగమదరంగతిలకంబుఁ గరఁగింప హృదయకుహరంబు వెడ
లి యాడుకోపభుజంగంబు తెఱంగునఁ గీలుజడ యిట్టట్టచలింప నిలింప వల్లభుంజూ
డకయుఁ జూడఁగనద్రిత్తు రుచిరింఛోళికఱ వియతలంబునం దెరలెత్తఁ దత్తరం
బునఁ దలయూఁపుచు సువర్ణకర్ణతాటంక సంకలితారుణమణిప్రభాడంబరంబులు
ప్రతిబింబించిన చంద్రంబునం జెలిదీరంబుఁజిలికినపోలికఁ కపోలఫలకంబులు జేవు
రింపఁ గెంపుగదురు లోచనంబులం జారచురంజూచుచుఁ గుచమాచుకంబులపయఁ

గొట్టువడిననారమాక్తి కదట్టంబులు చుట్టును మిట్టిపడ దీనిఁ గొట్టించకయుంటినేని
హరిపట్టి నే యని దట్టించి కరంబుననురంబుఁ దట్టితట్టి చెఱంగురంగునీలంపుఁ గు
చ్చులువిచ్చులవిడింజెదరి పరవంబదరి పదరింఖిస్త్రణిపుంఖిత సింహముఖిబిరుద
నూపురంబులుబిట్టుమొర్నయ రయంబడర నడుగులుదాఁటింపుచు విద్యావిశేషంబు
బాటింపుచు నెడ నెడంజగడంపుజడదారి తనదారింజూపువరపి యొక్కింతప్రక
లెగయంజొక్కినగుచుఁ గ్రుక్కిశ్శుమింగుచు మెడనిక్కించి కుంచెసారింతునెపం
బుననెచ్చరింప మిగులమచ్చరింపుచు సురంభంబున రంభంగదిసియిట్లనియె.

చ. హరిహరముఁడిచ్చినం బిరుదులందుటపాడియె నీకురంభనా

సరిగనదేశి శుద్ధబహుచారుల నాడఁగలావెయంచు వే

సరిగమెఱుంగుటంచు వగచందురుకావి మెఱుంగురంగుబం

గరునునుగొంగుపట్టి సురకాంతలచెంతనె పంతమాడుచున్.

క. పట్టినరంభయుఁ జేయట, దట్టివడిందగులుదట్టి తళుకుబెళుకు లి

ట్టట్టుమెఱుంగుల తెఱంగునఁ, జుట్టున్వలగొనఁగఁ దిరిగి సురపతితోడన్.

ఉ. దేవరయాజ్ఞకేవెఱచితిన్ సురనాయక కొంగువట్టి న

న్నావల నొక్కయింతి నిలయంబునకుం జనఁజాలునయ్య లో

చేనడనిష్పదూర్వశినిజేయని యందఱనవ్వఁజేయనే

కావగమింకె నింక ననుగావుమటంచును బలెక్కిబలఁగన్.

చ. అనవిని యూర్వశీరమణి యాననమింత చెమర్ప వాలుఁగన్

గొనలనుగొంపుడాల్నిగుడ గుబ్బమెఱుంగుమిటారి చన్నుల

ల్లన జలియింప నూర్పులు దళంబుగ వెండిగఁగ్రమ్మ నయ్యనం

గుని నునువాడిపువ్వు బరిగోలవిధంబున నలఁగిబలఁగన్.

గీ. వేయుఁగన్నులుగలిగిన వేల్పుతేఁడు, తరచుగననేర కిత్తటి బిరుదులిచ్చె

రంభవాదాడునిట్టి సురంభముననె, జుఱుగుగనియిచ్చె యూర్వశిసుద్దులెల్ల.

క. నాజనకుఁడు హరితత్కృప, నీజగదండమున వెయు నిందులనొకచోఁ

దేజరిలునొక్కదొరచేఁ, బూజగొనిన నీదుగర్వమున కెనగలదా.

వ. అనిన రంభ రోషవిజృంభణనూచన లోచనకోణాంకురిత శోణప్రభామృడిత కర్ణ

తాటంకరత్న ప్రభాడంబరయగుచు నిట్లనియె.

క. హరి మన్ననగలదంచును, గరువంబునఁబలికెదీప్త కనుగానకయా

హరిమన్నన నాకుంగల, దరయఁగ నీమహిమలెల్ల నమరులెఱుంగరా.

క. ఇతఁడెందుఁ డతఁడుపేందుఁగిం, డితనికి నతనికినివాసి యెఱుఁగఁగ రాడే
పితృభక్తి నెద్దియేనియు, నతిశయముగఁబలికె దిది యహంకృతియనరే.

సీ. ఆదితాళము ద్వితీయకమంతరకీర్తిడ జయమంగళమ్మును జంపెలీల
చాచపూటంబు చచ్చత్పుటంబును షట్పితాపుత్రకంబు విద్యాధరంబు
రతిహంసలీల శ్రీరంగంబురంగంబు కంకాళఖండకా కాధములును
కోకిలప్రియము విలాకితంబుకుడుక్క డెంకి త్రిభంగి మట్టిగవిజయము
నందినందన జయసింహనందనములు, మొదలుగాఁగలతాళములో మొనసెనున్న
గూడికవచట్టముగఁ గొనియాడితేని, బిరుదులివియిత్తునీకు నెగిరుదటంచు

ఉ. బేరణితండలాస్యమును బెక్కణికుండలి నాఁజతుర్విధో
దారములైననాట్యముల యందమునెల్ల నెఱింగియందు నే
పారుచునుండముందు విధులాటును నై తగునంగహారములో
రారసభావదృష్టులరన్ నటియించె డె మాటలేటికిన్.

వ. అనిన నూర్వశి గర్వసింధుబంధుర తరంగాయిత భూభంగయగుచు నిట్లనియె.

క. నలినాక్షుఁడుపేందుఁగిండై, బలినడవఁగ స్వర్గమర్త్యపాతాళంబులో
గొలువఁడె ప్లాదత్రయినా, యలఘునుహిమ యెవరికైనలవడఁగలదే.

సీ. సంయుతా సంయుత సంజీవహస్తములో పదమూఁడు నొకయిరువదియునాల్గు
త్రింశద్గణంబున నృత్తహస్తంబులు నైదువక్షంబులు నైదుఘటలు
స్కంధంబులాటును గంధరల్తామ్మిది జానువులేడు పార్శ్వంబులేడు
నుత్తమాంగంబులేకో నవింశతిదశ బాహుల్ త్రికుక్షులుఁ బదములాటు
స్థాయిదృష్టులేనిమిది సంచారిభావ, దృష్టులిరువది రసదృష్టులేనిమిదియును
బొంకముగఁజూపి వింతకోపులునెలంగ, నాడఁగలిగినఁ గలహించఁ బాడినీకు.

ఉ. అప్పుడెయేలయిప్పును నాఁగకమానగుగొంగు వట్టెదే
యిప్పురుహూతుముందఱనె యిందఱుచూడఁగ నీవుమాచెదే
జెప్పఁగనేల యేమనినఁజెల్ల దె విద్యలుగల్గువారికిం
దప్పక యాడుచాలునెకతాత్మియ యొక్కటివింతకోపులన్.

క. ఆడుము నీబిగువులు వో, నాడుము పలుకులకునేమి యదిగాకున్నన్
బాడుము చదువుము మిన్నక, కూడునెయిటువంటిబిరుదు గొనవేమందున్.

క. అనవినిరంభ విజ్ఞానభణ, మొనరంగఁబలికెనలుక నూర్వశియానా
నినువంటి మచ్చెకంటిడి, ననువగునేయిట్టులాడి యాడించుకొనన్.

వ. అని యిట్లు వెండియు నొండొరులమీఱుచు సాటికిం బేటికిఁ జాటిల్లు రోసంబున నెడనెడ హాసంబులడర మణికంకణ ఝణఝణరణితంబులు బెరయ రయంబునం గరంబులుదిగ్విప్పుచు రూక్షకటాక్షవీక్షణంబులం గప్పుచు నుక్తిప్రత్యుక్తి చమ తాగరంబులు మీఱ నహంకారంబున.

క. మానిని యేకాశీతి, స్థానంబులమెఱసి నిలిచి దశమండలముల్ పూని నటియించుమెచ్చెద, మానసమున నీరసంబు మానకయున్నన్.

క. కరణములు నూటయేనిమిడి, వరుసంగొనునీకుమెచ్చి వరమిచ్చెదనా సరిగొంతవత్తువని న, తగరణంబులు గలుగునిపుడ తగసభలోనన్.

గీ. కడఁగివట్టింశదుత్పత కరణములును, హావణుగమకించి యెనుబదియాఱుగగన భూమిచారులు గలుగునేర్పులును మెఱసి, శ్రమమమరనిల్చియున్న నాసాటివత్తు

గీ. అబలయాంగికవాచికా హాత్యసాత్వి, కములనఁగమించు నభినయకృమములమర నమరవిభుమీఁది దరువులహారువుల్ల, సరసముగఁగొను విరసంపుసరణులెల్ల.

ఉ. ఇచ్చటనేల యిద్దఱుము నిప్పుడయేఁగి సభాంతరంబులన్ మెచ్చులు దె త్తమిప్లుకలమేల్పకటించుచు నింటఁగెల్చి యా రచ్చునుగెల్వఁగావలయు రట్టిడివాదిటువంటి సుద్దులే నిచ్చినఁగాని యింకఁ జలియించునెరంభయు దంభయుక్తులన్.

నీ. జడధిభంగముతోడి జనియించినట్టినీకే భంగమునకు నింకేలతలఁక జడనిధిశాయికి జనియించినప్పుడే భంగంబునీకుఁ జొప్పుడకయున్నె దళమె త్తియాడిన తలవంచెదవునీవు రంభయిందులకు నరంభ మేల దళమైనవిద్యయందము చూపకుండినఁ దలవంపునీకెఱి తలిరుఁబోఁడి యర్థపతిపట్టిఁజేపట్టినట్టికతన, నిట్టిగర్వంబు పుట్టెనో యిదిసహజమో యర్థవంతునివిద్యయే యతిశయించు, సర్థమూలంబు జగమెల్లననగవినవె.

నీ. చారుసంజీవని చారుసంగీత విద్యకునుండనీగాన మలరఁగలదె కనకాంగి కృమమెచేకొనియుండ నామోఁగి నీయభినయమింక నిలువఁగలదె పుంజికన్ధశబ్దముల పుంజిగనుపించుటకె పూననీపలుగ ప్రికటమగునె క్రితుశుల్గదేశినిల్గడలకేననిపల్గ నీయాటపరిపాటి నెగడఁగలదె వెండియొక్కకవిద్యకే వేఱువేఱ, రచ్చకెక్కినీయచ్చరల్ చుచ్చరించి యుచ్చరించినమాత్రీ నీ యొచ్చెమంచ, హొచ్చియుండంగ నీగర్వమెంతగలదు.

- క. అచ్చరలు నేడుకొత్తగ, వచ్చిరొనావిద్యఁ గలుగువగల్గెల్లనువా
రిచ్చల నిచ్చలు మెచ్చరొ, మచ్చరమింతేల తేలమాటాదురే.
- క. అనియిట్లురంభయూర్వశి, యును గలహించంగ నిందుఁ డోహోనిలురది
భనిలువు మూర్వశియని వా, రినివారించుచును డగ్గరికిఁ బిల్చితగన్.
- క. చెలులార మీదువిద్యా, విలసనముల మహిమనేడువింతగఁజూడన్
వలెనెకిరీటమువెట్టిన, తలకున్నుల్లడుగఁబోవఁ దగు నేయెందున్.
- ఉ. మానినులారమీనటన మార్గములందుఁబరస్పరాధిక
న్యూనతలెంచ లేడు హరియుం దమసాతటినిప్పడుగృతం
బూనితపంబుసల్పెడు తపోధనశేఖరుఁ డొక్కరుండు మీ
మీ నిపుణత్వములైలియు మేకొని యమ్ముని లోనుజేసినన్.
- నీ. లోచూపుమరలించి లోచనంబులువిచ్చి సోగమిమోగము లేచాచుచుండ
మంత్రస్మరణమాని మానంబుదిగఁదోచి యలరిమితోడఁగి పలుకుచుండ
బద్ధాసనమువిడి భావద్ధరతఁబాసి మరఁగిమివెంటనె తిరుగుచుండ
ననశనస్థితిడించి యనిలపూరణరోసి మీరిచ్చుఫలము లే మెసవుచుండ
నలమహామునిజౌమది యలరుటంప, సోనలనుముంచి తత్తపస్సురితతాప
మెల్లఁబోమెల్ల నేయలయించిమీరు, చన్నుఁగొండలపైనుండఁ బన్నవలయు.
- క. ఇద్దఱులోపలనెవ్వతె, దద్దరిలకయతనిధైర్య ధనముఁగొనెడు నా
ముద్ధియకేయీబిరుదుల, పద్దులుదగు నిదినిజంబు భామినులారా !
- చ. అనిసుర నాథుఁడా చెలులకప్పడు కల్పక సంభవంబులౌ
ఘనమణిభూషణంబులును గాంచనచంద్రకితాంచలంబులై
కననగుచంద్రకావి నునుగావులుఁగొమ్ముని యిచ్చివేగ బొ
మ్మనినక రాబ్జముల్కొగిచి యచ్చరనెచ్చెలులిచ్చమెచ్చఁగన్.
- నీ. చెఱకువిల్లసదని వెఱకుమాయాకొమ్మ బొమవింటనలిమార్వి ఊతుగాని
కాంతంబుగాదనిక శవశపడకుమీ కలికిపాటలఁజూచి నిలుతుగాని
యెదఁగందుననుగుండి యెదవడకుండుమీ సఖిమోముచాయ నేచనుదుఁగాని
గండపుఁగొండపైఁ బొందులేదనకుమీ చెలియూర్పునెత్తావిఁ బొలుతుగాని
మదనమాధవ శశధర మలయశవన, యనుచుగతిచూపి శుకసికహంసభృంగ
శేకులకుసతిపల్కులు గీతినడయు, చూపుఁగుకులును బలభేదిచూపిపనుప.

- సీ. ఇతమాత్రంబు మీరానతిచ్చినపుడె, యెంతయుగుండొ యామాని యేమియైన
నేమి నీకృపాల్గినస్వామి యెట్టి, కార్యమైనను సాధింపగలముసుక్కు.
- క. నుందమరు దిందుమాధవ, కందర్పదులనుదోపగా నిడుకొని సం
కరిందన కదలెద మేమిదె, మందాకినిదాటి నేడె మహిమండలికిన్.
- క. అనియనిపించికొని సురాం, గనలమ్ముని నెమ్మనంబు గరగించుటకున్.
గనుసన్నలనె యుపాయము, లనువుగనూహింపుమని బ్రయాణోన్ముఖులై.
- సీ. పుంజికష్ఠలయలంబున మనోరమహేమదారు సంజీవనిచారునేతరి
కనకాంగి ధాన్యమాలినివపుష్కతి శుచిస్మిత సులోచననీల మిత్రకేళి
దేవివిద్యుద్వర్ణదివ్యతిలోత్తమ చిత్రసేనఘృతాచి చిత్రరేఖ
జలజాస్యమేనక శశిరేఖగోపాలి ప్రస్థాచవిశ్వాచి పంచమాళ
లలితకృతుశుల్క కర్పూరతిలక హరిణి మొదలుగా గల యచ్చరముదితలెల్ల
నొనరదముగొల్ప రంభయునూర్వశియును, నందనవనంబునకు నేగి యందునిల్చి.
- క. మందారకల్పతరు హరి, చందన సంతానపారిజాతంబులచే
బొందుగభూలోకంబున, కుందగిన సువస్తుతతులుఁ గొనుచున్ వేడ్కన్.
- క. నందనము వెడలిపయనపు, టందముగజవాదిపూత లలదితోడవులీం
గుందనపుటంచువగజిలు, గుండెలిసాలియలు జారుగొప్పలునొప్పన్.
- చ. నడచిరి యంతరంభ భవనంబున నుండెడుసోమయాజు లె
క్కుడుతమిఁ బాయలేమివడిఁ గూడఁగరండిటు వాజపేయు లె
కగ్గడిపయనంబువచ్చె మనకర్మము లీగతినుండెనేటికిన్
జడిసెడు పొండరీకులని సారెకుబలుగుచు నెండకలుగుచున్.
- క. పెంజెమటజార దోవతి, పింజెలుమాటికిని గాళ్ళఁ బెనఁగొనఁగడుపుల్.
గుంజెలువెట్టఁగ వేలుపు, లంజలఁగూడంగఁజని హాళిహాళిమెఱయన్.
- సీ. రత్నకంబళమతి గాతులుగొంచురా సర్వతోమాఖులు వేసరగ నేల
తాళవృత్తంబు మాపాలిదిచయనులు జగడంబులాడక చనుడుకడకుఁ
గపురంపుఁబెట్టె మీకట్టడయెటుఁగరా సత్రయాజులకింత చలముగలదె
ముత్యాలచొక్కట్ల మాటమామోపాట తెలియదేవాజితేయలకు నెపుడు
నాడెకృతువులు రామార్పణముగజేయ, కునికిమేపాటువాట్టిలై మనలకనుచు
సోది జను దెంచుయజ్వలజూచినవ్వి యవ్విబుధకామినులు వారిననిపి యచట.

- క. తగువారివెంటరమ్మని గగనంబుననడచిరిందుఁగునసాధంబున్
మగుడిమగుడిచూచుచున మృగువలుమఱివారిసంటిమార్గమునందున్.
- ఉ. పట్టుగుడారముల్ చికిలి బంగరునాఁతల చిక్కుబీగపుం
బెట్టెలుఁ బచ్చతాపలకపీటలు మేలివకాసుకుట్టుమేల్
కట్టులు గొత్త నెత్తపలకల్ తెరలుంబిక దారిఁబారువా
బిట్టలగూండ్లుఁ గొమ్మెఱుఁగు బింజెలుఁ గొందఱుతెచ్చిరయ్యెడన్.
- సీ. దంటనీలంపు చిక్కంటలు దంతంపు దువ్వెనలుగంతుమ పువ్వుఁబఱపు
సకినలమంచముల్ చొకంపుఁబొంబట్టు బటువులురాచిలగ్గ పంజరములు
పరిమళంబులయుబ్బు బరిణలు చంద్రకాంతపుఁగోరలు విరికుందనపుగిండ్లు
నిలువుటద్దకులు వీణియలు దండియటను దాళము లేవెణువాద్యము లురుమలు
వారజంబులు ముఖవీణలానకములు, మద్దెల లుపాంగములు స్వరమండలములు
మొదలుగాఁగల సాధనంబులుధరించి, కొందఱరిగిరి వెనువెంటఁగూడియపుడు
- సీ. భృంగంబచెలిదూపు బెళుకులోనిలువుమీ మొక్కలంబుననొంటి మొక్కపోక
చిలుకచిలుకలకొల్గి పలుకులోమెలఁగుమీ నీరంబుననుజెలిబీరువోక
యంశయంచితయాన యడుగులోనడువుమీ బిరకంబుననుమదం బిరకిపోక
కోయిలకలకంతి కుత్తుకై యుండుమీ మోడితోఁజనిమొగమోడిపోక
ననుచు బలములమున్నుగా ననిచితనకు, వెన్నుఁబలమయిమాధవ విధుసమీరు
లంటినడవంగఁ గదలెఁ బూవింటిజోడు, దండకుద్దండ పుండ్రొకోదండుఁడగుచు.
- ఉ. ఇక్కరణింబురందర పురేందుముఖుల్ చనికాంచిరెంతయుం
జక్కనిచాయనల్లసిత సారసహంస రథాంగభృంగ స
మృక్కలనాద మేదుర నిరంతరతుంగతరంగఘోషముల్
దిక్కులనిండఁ బాండురుచిఁదేరు సురాపగవేకుకల్దగన్.
- గీ. కాంచిరంభోర్వశులు మదిఁగొతుకమున, విష్ణుపదియన నీనదివెలయుఁజూపె
యిందుకుల్యల సాఫల్యమొందుమనకు, నందనంబును దీనికి వందనంబు.
- వ. అనినమస్కరించి వెండియు నయ్యండజయాన లొండొరులంగనుంగొని.
- ఉ. కన్నెమిటారి బేడిసలు కన్నులచెన్ను వహింపఁజక్కవల్
చన్నులచందమొప్పజలజాతపరాగము హత్తిప్రత్తిపూ
వన్నియలీలనొప్పఁగను లారవిలోసిని వోలెనందమై
యున్నది యిన్నదీమణి తిలొత్తమ చూచితై యెంతయొప్పెడున్.

క. అభక్తిరీజలములోపల, నభక్తిమువుందాను గీడలాడెడుగంటే
విభక్తిమముననిచటే మ, త్తభక్తిమరములల్లగండ తలములనిండన్.

చ. పగడపుజాయముక్కులును బాదయుగంబులుఁ బైడిరెక్కలున్
జిగినునుసోగ వెన్నెలలఁ జిమ్మెడు మేనులు మించనంచలీ
గగనతరంగిణీవికచ కాంచనకరజ వనీగృహంబులన్
సాగసి రమింపుచున్నయవి చూచితె చారుచకోరలోచనా.

క. అనితన్మహిమముఁ బొగడుచు, జనిచనితమ సాతటంబు చాయనెగగనం
బుననుండి నిగిరినిర్జర, వనితలవనితలమునవయవద్యుతిగ్రమ్మన్.

సీ. జలదకదంబముల్ చంద్రబింబంబులు శరభముల్ విద్రుమసముదయములు
శంఖసంఘములుగాంచనలతావలయముల్ చక్రవాకంబులు జలరుహములు
మెఱుంగుదీగియలుఁ గొమ్మించుమానికములు నావర్తములు సైకతావళులును
కరికరంబులు బాలకమతముల్ మాక్తిక పాళికన్నవ్యపవాళములును
గగన జలనిధిలోనుండి కలసియొక్క, పరియతొరిగెనొ యనఁజూపరకుదోఁచెం
గాంతతరలీల గీర్వాణకాంతలెల్ల, తీవిమెఱయంగ నవనికిడిగ్గునపుడు.

సీ. వియదంబు నిధినుండి వెడలివచ్చునెక లావణ్యమయమాను లత్మూలనఁ
బ్రహ్మాండఖనిబుట్టి పఱతెంచుజీవ కళాకలిత మణిశలాకలనఁ
జలదబృందంబులోపలనుండి దిగువకేతెంచు కారుమెఱుంగుదీఁగెలనఁగ
మిన్నేటినుండి భూమికివ్రాలు గన్నెప్రాయపు మేలిపసిడి రాయంచలనఁగఁ
జూడఁదగియామరుల్లోక సుదతులవని, కవతరింపుచుఁ దమసాతటాంచలమున
నిలిచితమతమ సారస్యములుసెలంగ, మెలఁగుచుండంగఁ బరిచారకులుగడంగి.

క. అహ్మానితపమోనర్చువ నమ్మనకుంగ ట్టెదురఁగనందగుబయలన్
గ్రమ్మకొని పాదలువకుళకు లమ్మల ఘుమ్మను సమస్థలంబున నొకచోన్.

చ. సమముగ మిట్టపల్లములు చక్కఁగఁజేయుచు జాట్టిసీరువా
టముఁగని నాల్గువంకల గుడారములెత్తిరి చీనిపట్టు ప
గ్గములు బిగించి గూటములుఁగట్టినరాతులగూర్చి ముందటం
గొమరగు పైడితీవ పసికుట్టుల చప్పరముల్ చెలంగఁగన్.

ఉ. అక్కడి చాయరంభయును నాత్మసఖీమణులెల్ల గొల్వఁగా
అక్కసలాడు రాచిలుక అక్కపుమేలి గుడారునందు సాం

పెక్కవసిం చె నూర్వశియు నిష్టవయస్యల గూడి గండుమీన్
టెక్కియపుం గుడారమున నిల్చె బథశ్రమముల్ దొంగగన్.

ఉ. అంతట నంశుమంతుఁ డపరాంబుధిఁజేరె శకుంతసంతతుల్
బంతులుగట్టిగూళ్ళకెగఁబాటంగ సాగెదిగంతసీమలన్
సంతమంబుపేరె జలజరిబులుదారె రథాంగపంక్తికిన్
గంతులుదీటె నుత్పలవనరిబులనాడఁగఁజేరె భృంగముల్.

సీ. గగనాంబునిధిలోనఁ గనిపించుమా క్తిక నికరరిబులనఁగఁ దారకలునిక్కెఁ
దారకాంగనలెల్లఁ దమినాడుకుందకరి దుకము చందమునఁ జంద్రుండుదోచె
చంద్రుఁగన్గొని పాలసంద్రంబుపైకుబ్బి నిండెనా పండువెన్నెలలుగాసె
వెన్నెలవైట గర్వించి పంచశరుండు కలువతూపులను లక్ష్యంబులేసె
గలువతూపులమర్మము గాడబెదరి, పదరిమెత్తనితలిరాకుఁ బాన్పులందు
బల్లవులఁ గాఁగిలించిరి పల్లవోప్పు, లలఁతి తెమ్మెరనెమ్మెని యలఁతదీర్ప.

చ. నిలిచినతేటవెన్నెలలనీడలు చూచుచుగట్టి వెన్నెలల్
జిలుకుమెఱుంగు ముక్కుతుదఁజించి మెసంగుచు దప్పిగప్పినం
బలుచనితయ్యవెన్నెలల బానముసేయుచుఁ బ్రేమదాయుచున్
మెలకువమించనయ్యెడ రమించఁదొడంగెఁ జకోరదంపతుల్.

క. ఇమ్మాడిగ్గ జనానందక, రమ్మగవెన్నెలలుగాయ రంభోర్వశులున్
గుమ్మెతగుడారములకడ, ఘుమ్మను కపురంపుజగతిఁ గూర్చుండితగన్.

గీ. దండియలు మీటిరహిగాన దంతిచెలగ, నిందుమీదటిపదము తెన్నెనివింత
వర్ణములవాడి యుత్పలవాసితంబు, లైనగంధోదములు గోలిహళిదేలి.

ఉ. చొక్కుచునచ్చటన్ పదము సాంపునసోలుచునుండి యంతటం
జక్కనిపైడితీవపని చప్పరమంచములన్ వసించి రిం
పెక్కగ నూడిగంపు జేలులివ్వల నవ్వలఁ గంకణధ్వనుల్
పిక్కటిలంగఁ దాళగతి లీలబుహత్తి పదంబులొత్తగన్.

సీ. ఇటులవ్యధూటులు పటగృహంబులలోన బవళించిమానితపంబుఁ జేటుప
నెద్దియుపాయంబొ యద్దివ్యసభయందు మనలకు గీర్తిగల్గునొకొయింక
ననిపల్కుచొక్కెత్త కనుమూసిరో మూయరో యంతటనెతూర్పుననువేగుఁ
జుక్కగన్పించె నల్లిక్కులు చెలుపెక్కె నరుణోదయంబయ్యె నిరులువిరిసె

- గుక్కుటంబులు గొక్కొక్కో కోయటంచు మోసెబతుల కలకలంబులుచెలంగె
వనజములు మెల్లముకుళభావములువదలె గదలెదమజోడుగూడిజక్కవలువేడగ
క. ఉదయించె నూర్యుడంతట, నుదయాహార్యంబునెల్ల నుససహసా
భృదితారుణరుచిమేలిమి, యుదిరి పసిడికొండ పగిది నుండంతేయన్.
- వ. ఆసమయంబున.
- క. ఉప్పవడంబై వేలుపు, గప్పురగంధులును వేడగై సేయుచు నే
డప్పరమమానియుండెడు, చొప్పురయుదమనుచు నడుచుచును దమలోనన్.
- క. గక్కునఁ జనరాదచటికి, జక్కఁగఁ గనుమాపచయ మిషంబున సాంపుల్.
నిక్కంగఁ బోయి యతనిం, జొక్కింతము మానులింత సులభులె తలఁపన్.
- క. అని పలుకుచుండునంతకు, మునుపె వసంతుండు పికసమాహము పొగడన్
మనసిజుడు నెగడ మలయప, వనసహితుండగుచు నచటి వనములనిల్చెన్.
- సీ. మోదుగుల్చిగిరించె గేదఁగుల్పనలొత్తె గురువిందములుఁ గలిగొట్లుఁబూచె
మల్లియల్ గొనసాగె మొల్లమొగ్గలువైచె మావులు గోవులు దావి నెసఁగె
బొగడపుప్పొడిరాల్చెబొన్న తేటలబొల్చె నిమ్మయుగోగుఁదేనియలు గురిసె
సంపెఁగ ల్వికసించె జాద్దుల్మదాళించె గోరంట తిలకంబు గుత్తుతెత్తె
వావిలియుఁ బేంకణంబును వంజులంబుఁ గడిమి చెట్టులు నలరె నప్పుడువసంత
సన్నిధి విశేషమున వనస్థలమునందు భువియు దివియును ఘుమ్మని పొదలుచుండ
- వ. ఇవిధంబున వసంతంబు శుకపిక శిలీముఖ ముఖరితాఖిల దిగంతంబగుచు విజృం
భించుచునుండ.
- ఉ. చందురు కావిపావడల జూజు పిటుందులఁ జిందుదొక్కఁగా
గందుసిసాళి సాళియలుగట్టి కదంబపుఁ బూత తావికిం
జెదిన తేటిదాటులనఁ జెన్నగు కీలుజడల్ నటింపనా
నుందరు లందఱున్ వనము సాచ్చి చలన్మణినూపురంబుగన్
- ఉ. కేరుచు నవ్వధూమణులు కేలివనిన్ విహరించి కొందఱం
జేరుచుఁ గన్నెగేద గులఁజేరుచు బూబొదరిండ్లు వేడుకన్
దూరుచురాని నెచ్చెల్లుల దూరుచుఁ గమ్మని పువ్వు తోళ్లలోఁ
గూరుచు సారసారభముఁ గూరుచు చల్లనిగాడ్పుఁ గోరుచున్.
- రగడ. నిచ్చ నిచ్చగ నలరుదండలు నిండ నిండ యనుంగుఁ జెలులకు
విచ్చ విచ్చన విడివిరుల్ గురు వింద విందొనరించె నలులకుఁ

గలికి కలి కిలతలను దుమ్మెద గంతు గంతులు చూడుమాటికిఁ
 జిలుక చిలుకల కొలికిపలుకులఁ జిక్కుఁ జిక్కులఁ బెట్టినేటికిఁ
 గంతు కంతుకము లనఁదగునిది గాదె గాదెకు మిగులు గుత్తువె
 యింతి యింతియ కాదునీమది నించ నించఁగఁ జూచె దెత్తువె
 చెలియ చెలియల నీకు నేనన జిర జిరఁగదిలి చెంత వత్తులె
 చిలువ చిలుప మరందరసముల జెట్టచెట్టల విద్య మెత్తురె.
 కన్నె కన్నెర చేయునేటికి గానగా నవమల్లి మొగడలు
 నన్ను నన్నున నీకుదగునతె నవ్య నవ్యల లేవెపొగడలు
 మోదు మోదుగ పువ్వు రెచ్చెను మున్న మున్నర కైకముచ్చిరి
 లేదు లేదుండగ ముదినికి లేమ లేమటు పాట వచ్చిరి
 దాడి దాడిమములకుఁ బెట్టెను తరుణి తరుణిమ గర్వమెంతన
 నీడ నీడలు నిండెఁబ్రేమము నిక్క నిక్కడ నిల్చిమింతన
 కంటె కంటె యొనర్చునిది శుభ కాంతి కాంతికి లతిక జాతికి
 నంటునంటునఁ బొప్పాడులనదినాన నానఁగఁజేసెనాతికి
 హాళిహాళి కుచంబులంటిన నాతినాతి తనానదిట్టెడు
 బాళిబాళిక పువ్వు లేదని పల్కఁబల్కరు గోవుకట్టెడు
 కలికి కలికుచ యీసునెమ్మదిఁ గ్రమ్మఁగ్రమ్మఱ వాగువెట్టకు
 దళముదళముగ రఱతినరిపోద దండదండము నీకుమెట్టకు
 యిప్పయిప్పటి కింపునిండెఁడు నిందునిందుని భాస్యనిల్తమె
 యప్పయప్పరువంపు మొగ్గల యాసయాసతి వల్లఁజెల్తమె
 చామచామనమేని యాచెలి జడనుజడను వడంగవేసెను
 రామరామ కరందఘనసుమ రాజిరాజిల నదియకోసెను
 మాదిమాది ఫలంబుతగదిటు మలయమలయజగంధి మందఱ
 ననలననలస గతులఁగోసిచనంగనంగన యిపుడు వచ్చెను
 మనముమనమున నెపుడునీచెలి మాటమాటగ నిటులు హెచ్చెను
 చాలుచాలునగంటి మీరల సరససరసము లాడఁగూడదు
 మేలు మేలుపడెన్ లతాంతముఁ బూదమీదటి యెత్తమాడదు
 లలనలనద పుష్పగుచ్ఛల శోమలామ జ్జికముగంటిరె
 యలికియలికి లతాంగికొన్నిరి నంటనంట పొసంగవింటిరె

వామవామగతిం జానకియరు వంకవంకటు చూడువంతలు
యేమయేమనవచ్చు నెచ్చెలి కీరకీరము నియ్యముచ్చట
రాలరాలగ రుల్వెలివిరిసిగ రాగరాగత మేమియితలు
యగసియరసి కతాతటస్థలి యందయందటు వలయుఁజేరఁగ
సరసిసరసిజములును గొనుఁడు వసంతసంతత కేళిమీఱఁగ.

౯. అనివనిలో విహరింపుచు, జనిచని చంద్రముఖు లిష్టసఖులిరుగడలం
గనిమనికొలువఁగ నటయ, ముక్తనియునికికి నేఁగి యతనిముందఱవేటగన్.

౧౦. తేనియకొన్ననల్పసిమి తి న్యనితియ్యని పంకుజాలఁగా
గానుకగాఁగనుంచి పదకంజములం బ్రణమిల్లి లేచియో
మానివరేణ్య ? పుణ్యమహిమన్ మిముఁగన్దొనఁగలై సత్కృపా
నూనకటాక్షవీక్షణము నూనఁగఁజేయుము మమ్మునిత్తఱిన్.

౧౧. అనిపలికి యతఁడొకింతయుఁ, గనుదెఱవక వలుకకున్నఁ గనియందఱునె
మృనమున నచ్చెరువందుచు, మునుపెన్నఁడు గానమిట్టి మునిజగములలోన్.

౧౨. గట్టిగనుమూఁగదయ్యము, వట్టినదోకాక చెట్టొ బలురాచట్టో
యిట్టాలు మనమిందఱమును, జుట్టుబిలువఁగ నొకింత చూడకయున్నే.

౧౩. హరినీలములతోడ సరినీటుపచరించు కప్పుఁదేరెడు నునుగొప్పచొప్ప
మీఠేరుపడిమంచి కోఠేరువెట్టిన మురువుచూపట్టెడు ముక్కుటెక్కు
పాలుగారుచుఁజందు) మేలుగానఁగనొప్ప మోహనంబగు నగుమోముగోము
వాటమారత్న కవాటమానిదియనఁజాల శోభిలెడి వక్షంబుడంబు
తాళుకుబంగరుముప్పిలి తరఁటువోలె, నున్నయదిమేను చూడంగ మున్నితండు
విటుఁడయిచరించి కొన్నాల్లి వెనుకఁదపసి, యయ్యెఁగాకిట్టి యందమెందైనఁగలదె

౧౪. కనమేలిరాననల్వా, రినపచ్చనియొడలు జేగురించిన జడలుం
బెనువంక మెడలుగలయ, ముక్తనిజడలున్ సొపులెడల ముల్లొకములన్

౧౫. యువతులసంగతులం గల, చవులెఱుఁగఁడు పుట్టుమొదలు సత్యముగాదే
నవలాలచూపుదలలన్, దవులనివాఁడుం గలఁడె ధైర్యముతోడన్.

౧౬. అని యందఱు నన్నివిధంబులం బలుకుచుండ రంభ యిట్లనియె.

౧౭. మద్దెలసద్దన నీతని, నిద్దురమబ్బెల్లఁబోవ నేర్పుమెఱయనే
నిద్దురముగదేశి గొనియెద, నొడ్డిక గానుండుఁడనుచు నొనరిచి సఖులన్

- క. బంగరుకాసెయు నుత్తేపు, రంగుచనుకట్టుబూని రంభ మిగులమై
సింగరమువెలయఁగ ముని, పుంగవు నెదుటన్ మెఱుంగుపోలికనిలిచెన్.
- క. నిలిచి యటునడిచి పుష్పాం, జలిచేసి యసంయుతములు సంయతహస్తం
బులుచూపిపసిడి గజ్జెలఁ, జెలఁగెడు చరణములు రవళినేయుచు వేట్రన్.
- నీ. తరుణీమణియొక్కర్తు తంబురామొరయించ వెలదియొక్కతె ముఖవీణెయూడ
సరసిజాషీయొక్కర్తు స్వరమండలమువాచ బోటియొక్కతె దండమీటిపాడ
విమలాంగియొక్కర్తు వీణియపలికించఁ గలికియొక్కతె యుపాంగంబుపూసఁ
గిసలయాధరయొర్తు కిన్నరమీటంగ లోలలోచనయొర్తు తాళమొత్త
మఱియుఁగొందఱు సుదతులు మద్దెలయును, నాదజముమొదలైనవాద్యములువట్టి
శ్రుతిలుఘుమ్మని హవణించె నతివదేశి, నృత్తవైఖరిచూపె మునీంద్రునెదుట.
- గీ. ఇటులమిగులనేర్పు ఘటియిల్లఁజూపిన, నృత్యగీతవాద్య నిపుణమార్గ
పటిమచెవిటిమోలఁ బాడినసంకునా, ఫలములేకపోవ బదరిరంభ.
- నీ. ఒకకోపుచాలదే శుకవామదేవుల కైనను దపము వాయంగఁజేయ
నొకచూపుచాలదే సకలదేవతలను మోహమహారిబుధి మునుఁగఁజేయ
నొకపాటచాల్చదే యుర్విలోశైల సంఘములు నీరుగఁ గరుఁగంగఁజేయ
నొకమాటచాలదే యుల్లోలకల్లోలముగఁ దేనెవంకలు నిగుడఁజేయ
బూనియిటువంటిబిరుదు కోపులును బెళుకుఁ, జూపులును వింతపాటలు సాగసుమాట
లు రహినెన్ని చూపిన మదిగరఁగదయ్యె, దయ్య మేమనిపుట్టించె నయ్యవీని.
- వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులఁబలుకుచుఁ దమనటన చాతుర్యంబున నతిధైర్యం
బునుఁ దన విలాస భావంబున నతిజడభావంబును దేజస్తిమిర సంపర్కంబు నుంబో
లెనొక్కంతి యలఁబొందు వడకయున్న డెందంబునం గలంగుచు.
- గీ. చిన్నబోయి రంభ చెక్కిటఁ జేయిడి యున్నఁ జూచియంత నూర్వశియును
నేనొకింత దడవుగానంబుచే మాని మనసు గరతు ననుచు ననుచు వేడగ్.
- చ. సరిగ మెఱుంగుఁ జంటకుబుసంబునఁ చన్దవపిక్కటిల్ల మే
ల్లరమగు కావిపిఁజియపదంబులఁ జిందులుదొక్కఁ బచ్చక
ప్పరమున హెచ్చకుఁకుమపుఁ బూత సుగంధముచోడుముట్టఁగొ
వ్విరిసరులన్ సిరుల్దొలఁతు వేణిచలింపఁగ వచ్చియచ్చటన్.
- క. మునికట్టె దురనొద్ధూరము దనరొగఁ గూర్చుండి యొక్కతరుణీమణిఁగ
న్దొనివీణియఁ దెమ్మని చ క్కని పలుకులఁ దేనెలొలుకఁగాఁ బలుకుటయున్.

- సీ. తళుకు నీలపు దట్టములువోలె నీడలు గానంగఁ దగు గుబ్బకాయలమర
రతనాల పూసల రాజిల్లెడు సిరాజి పగడంపు మెట్టులజిగి దొలంకఁ
బ్రచుర రాగ లతాంకురములు వ్రాకినలీల మెఱుంగారు శంతులు మీటుచూప
ముమఘుమ ధ్వని నించు క్రొవ్విని యపరంజి కళుకుల యనుసుల యెళుకుదనర
జీవ రత్నంపు మేరువు చిక్కికెంపు బిరడలును గరుడ పచ్చల కరివెజీని
వ్రాత పెంబట్టు గవిసెనరాణ ననరు వీణె యొకయింతి నిల్పెను వెలది యెదుట.
- వ. ఇట్లు తెచ్చినవిపంచికి నమస్కరించి పాణి యుగంబునఁ గైకొని.
- సీ. గవినెన సడలించి కరపంకజన్మతి గడలు కోఁజీని పాదలు దుడిచి
బలితంపు మెఱుంగు గుబ్బలమీఁద చీర్చిఘు మ్మన నఖంబుల శ్రుతులంటిమీటి
జవ్వాదిఁ బదినిచ్చి సారణుల్సారించి సరసతబిరడలు చక్కనొత్తి
మంద్రమధ్యమ తార మహిమమీఱంగఁ ద్రిస్థానంబులును ముట్టితాళగతుల
నతులకంఠ యుగయుగతృతులుసెలఁగమాయురేయన రాగములొగయములును
గీతములు ప్రబంధములు రక్తిఁగనుపించ వీణెమీఁదను నానీలవేణి యపుడు.
- మ. లలనారత్నముగాన మాధురికి శైలంబుల్లరంగెన్ మృగం
బులు మేపుల్విడి చూచుచుండెనచల న్ముగ్ధాగ్రికర్ణంబులై
చెలఁగెన్ బక్షిగణంబు మోడులు నిగిర్చెన్ మారి డెందంబుని
శ్చలభావంబున నంతకంతకుఁగడున్ సంధించెఁ గాతన్యమున్.
- క. అదిగని యూర్వశినవ్వుచు, నదిగామనిజాయవంటి దనియెడు పలుకుం
జెదరెను పామనమొక్కటి, వెదుకవలయు వీనిమదికి విశ్వములోనన్.
- శా. ఔరారాగము బాపురే యొగుఁ రాయంబుల్ బలీస్తాయి సం
చారీప్రాపులు లెస్సకంపితముమైచాగోపెం మేలమ్మయ
య్యారే మీటుకొలంబు పాడఁదగునాహార క్తియంచున్ సభా
సాగులేరిటమెచ్చ నీజడుఁడు మెచ్చన్ నేర్చునేగానమున్.
- క. అనిపొక్కిపలికి రంభం, గనుఁగొని మనతగవుఁదీర్చెఁగా మునితపమే
ఘనులతపంబులు చెఱుపం, బనిచిననికఁ జనఁగవలదు పదివేలెనన్.
- క. అప్పయుఁజెల్లెలు బలెమన, మెప్పుడు నికఁగూడియుండమిద్దఱమును సాం
పొప్పననివారు పాళియే, మప్పుడెయ్యెత్తివడినరిగి రమరావతికిన్.
- వ. ఇవ్విధంబున రంభోర్వసులు తమ యఖర్వగర్వాంధకారంబు మునిలోకబాంధవు
తేజఃప్రభావంబున దూరంబగుటయు నిర్విణ్ణహృదయలై సుపర్వరాజధానికింజనిన

యనంతరంబ యనంతశాంతగుణమణిభునీభూత తపోధనుండగు నాఘనుండచ్చటికి నాయచ్చరమచ్చెకంటులు వచ్చట పోవుట తెలుంగక యభంగధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠుండై చెలంగుచుండ.

సీ. సంచారమాచెంత నించుకంతయు లేమిఁజెదలుఁ బ్రవృత్తులు నేలమెదలఁదొడఁగె జెదలుఁబ్రవృత్తులతనిఁ బొదుగఁబుట్టలువెట్టె బుట్టకోవులలోనఁ బుట్టెఁజెట్టు చెట్లయందేప్రవేశించి నాల్గులుగోయు పెనుబాములను దీఁగెలును బెనంగె దీఁగెలంతంతట దిరిగిగూడులుగట్టె గూఢులలోనఁ బట్టులుసెలంగె నంతరాంతరములయందు దంతిసింహ, శరభశార్దులసింహంబు లిరవుకొనియె బార్ధివక శేబరంబు లోపలవెలుంగు, నంతరాత్మయుఁబలె నతఁడందునుండె.

క. అటసప్తర్షులు హిమవ, తగ్గటకవినోదములుచూచి క్రమ్మరి తమసా తటమునకువచ్చి యచ్చట, నటునిటుఁగనుఁగొనుచు వారలందఱుఁదమలోన్.

ఉ. శుష్కవనంబు మున్నిచటఁ జూడఁగనేడిజె వింతవింతలై పుష్కరిణీకసోర్మి కణపూరిత శీతలవాతపోతకా విష్కృతపుష్పనిష్పతదవేల రసాల మరందకందశీ పుష్కరనిర్ఘృణుల్మిగులఁ బొల్పువహించె మనోహరంబులై.

సీ. ముందుకోరెంద లేకందు మొందునునెందు నల్లానేరెడు లెన్నియల్లకొనియె మున్నుసన్నపుటీత ముద్దుశీచెంగట సురపొన్నగుంపము ల్జ్వాంపమయ్యెఁ దొల్లియంతటదంతె దొంతరలీచెంతఁ దీయమామిగులెన్ని మూయవెరిగె మునుముమృతపుఁదుమ్రొ సునుగుఁపులీవంక బలువేరుపనసలు బలిసెఁజాల నాఱుబుతువులఁబుష్పంబు లలరుచున్న, వెంతవింతలు మనము నేడేడులయ్యె హిమగిరికిఁబోయి యింతలో నెన్నిపుట్టె, దేశకాలవిశేషము లైలియవశమె.

సీ. పులుమేపులునుమాని పులులవీపులుమెట్టి గునిసియాడెడు లేటి కొదమలిచట దమినీలకంఠకంఠముల హారంబుల బాగుజూపెడుఁ గోడెనాగులీడ సింగంపుఁగూనలఁ జేపట్టియాడుచు నున్నవియేనుంగు గున్నలిందు ముంగిసల్ మూషికంబులు నొక్కదిక్కునఁ జెల్లాడుచున్నవి చెంతఁగూడి యింతవింతదలంపఁగ శాంతిమంతు, డెవ్వఁడో యొక్కయోగియాయెడవసించి తపముసలిపెడుఁ గాఁబోలు నిపుఁడుగాక, యుండు నేనిట్టి మహిమంబులొనరుపైట్లు

వ. అని పొగడుచు మఱీయును

- క. ఇక్కడగా దేమనలన్, ముక్కపటిచె నొక్కబోయమును మునుకొనివా
డెక్కడబోయెనొ యిపుడన, గ్రుక్కననాకాశవాణి గంభీరముగన్.
- క. ఈవల్మీకంబునన బె శ్రీవల్లభభక్తసులభ సీతారమణున్
భావింపుచు నున్నాడనఁ, గావారలరాక యెఱిగి గ్రుక్కననతఁడున్.
- కా. ఆవల్మీకముఁ జించికోంచు నుదయాహార్యాంతరాళంబు నం
దావిర్భావమునొందు భాస్కరుని చాయన్ శోణశోణప్రభా
వ్యావల్గతిరణంబులోయన జటాప్రాంతంబు శోభిల్లఁగా
వేవేగంజనుడెంచి యమ్మునుల సేవించెం బిరియంబిచ్చఁగన్.
- క. సేవించినిలిచియంజలిఁ, గావించిమునీంద్రులార కరుణాంబుధుల
రా వినుఁడేమివలనం, బావనభావంబుఁ జెంది మాన్యుడనైతిన్
- వ. అనినవిని యమ్మునీంద్రులందఱు నానందంబున.
- క. ఈజటవీ కృష్ణాజిన, మీజపమాలికయు శాంతియెట్లుగలిగెనో
యీజగదొంగకు నోహో, శ్రీజానిస్మరణమహిమ సెప్పన్వశమే.
- సీ. ధరనెన్ని పుణ్యతీర్థములైనఁ గలుగనీ రామనామముసరిరావు దలప
నిర్మలస్థితిమించు నిధులెల్లగలుగనీ రామనామముసరిరావు దలప
నానావిధములైన దానముల్లగునీ రామనామముసరిరావు దలప
నతిశయంబుగమహా వ్రతములుగలుగనీ రామనామముసరిరావు దలప
రామనామంబె సారంబురామభద్ర, రామచంద్ర రఘూద్వహారామయనుచు
ననయుము జసింపవలయు దక్కినవిచేల, రామనామంబునకు సరిరావుదలప
- వ. ఇదియంతయు రామనామస్మరణంబకాని వేటొక్కటిగా దెట్టిపాపిష్టుండైన నిష్ఠా
గరిష్ఠుండగుచు శ్రీరామస్మరణంబుసేయ సకలభోగంబులు గలుగుట నిస్సంశయంబు
వీడు ప్రహ్లాద నారద పరాశర వ్యాస పుండరీకాదులలో నొక్కఁడుగాని సా
మాన్యుండుగాడని సన్నతింపుచు సముచితంబుగా వాని వీడుకొని యధేచ్ఛం జ
నిరి. వాడు నవ్వల్మీకంబునం బుట్టుటకతన వాల్మీకియను నామధేయంబు వహిం
చె నవాల్మీకిమహామునియు నంతకంత కంతరంగంబున నుప్పొంగు భక్తివిశేషం
బున నిరంతర జపశీల్తుండై యుండ నతని చిత్తశుద్ధికి నలరి రామభద్రుం డొక్క
నాడతని యగ్రభాగంబున.
- సీ. కోర్కులపంటగల్గుటకు వ్రాలెడు మేఘమనఁగ, వినీలకాయంబుమెఱయ
భ్రీణతులకాయువుల్ వ్రాయు తూలికనాఁగ వాలికతూపొక్క కేలనమర

- హస్తద్వైర్యముచూపుననువునఁ గాంచన ఘనకార్ముకము భుజాగ్రమునవేరి
 నీలాద్రిమేఖల నిగదారునీరెండ చెలువునబంగారు వలువుదనరఁ
 మహితకరములజిగిగండమండలమున, దాండవముజూప నుద్దండపుండరీక
 పత్రుచిహిండనంబులఁ బాలువెట్టు, కాళిలుగన్నులఁ గృపయొల్కఁగానుపించె
- సీ. పసిడిగింటెంపుగుప్పటి కప్పహోహోహో కమ్మకన్నారితలకమ్మ భళిర
 శరచాపములువూను సరవియమ్మమ్మ మాణిక్యకోటిరంబు నీటువాపు
 నిగనిగమనుచిన్న నగవులాహోమణి మకరకుండలముల మహిమమేలు
 తగుగుంకుమపు గదపుబూతయయ్యారె హారవల్లికల యొయ్యారహార
 మించెనననెంచఁదగులీలఁ గాంచిమంచి, మించిజిగిమించు నెమ్మేని మెలతగూడి
 చల్లఁజూపులఁ గరుణారసంపుఁజల్లు, జల్లుచును నిల్చె శ్రీరామచంద్రుడెదుట.
- గీ. జానకీజానియిట్లు సాక్షాత్కరింప, నత్తపస్వియు నానంద మత్తచిత్త
 వృత్తుడగుచును నతులుగావించిలేచి, కరయుగంబు నిటాలభాగమునఁజేర్చి.
- సీ. జయదశరథ సుధాజలధిరాకాచంద్ర జయతాటకాభిధా చటులబాణ
 జయగాధినందన సవనరక్షణదక్ష జయసుబాహూత్సహ శమనబాహ
 జయగౌతమారీగనా శాపవిమోచన జయకృతానంగ జిచ్చాపభంగ
 జయభూమికన్యకోపయమ లీలాలోల జయవానినిగ్రహ శ్చర్యశౌర్య
 జయపయోనిధిలంఘన జాంఘికబల, జయదశానన ఖండనచండకాండ
 జయవిభీషణ పోషణాసక్తచిత్త, జయయయోధ్యాభిషిక్త శ్రీ జనకజాప్త.
- ఉ. శ్రీరఘురామ భానుకులశేఖర మీపదపద్మసేవ మం
 దారనగంబు ముంగిటి నిధానము తంగెటిజున్న కొంగుబం
 గారము వేల్పుమానికము కైవసమైనధనంబు చేరువౌ
 మేరువు కామధేనువు సమీపసుధాంబుధి మాకు నెప్పుడున్.
- సీ. కట్టఁగాలువకదా కల్లోలినీభర్త చెఱకుఁబట్టెముగదా శివునిధనువు
 కలువరేకులజోక గద సప్తపాలముల్ పలుకుటీగియె గదా తలఁప లంక
 కందుకంబు గదయ్య దుందుభికాయంబు కాలగీరినబొమ్మగద యహల్య
 నూటికంబముగదా సురవైరిదేహంబు పెట్టుఁజెట్టుగదా విభీషణుండు
 తెరువునకు నడ్డమా లేతతీవఁ ద్రొంచు, కరణిగద కబంధభూజవిఖండనంబు
 నీకు నీమహత్త్వంబు వర్ణింపఁదరమె, ప్రకటగుణసాంద్ర దశరథరామచంద్ర.

వ. అని సన్నుతించిన సంతసించి రామభద్రుండు నిర్ణయితాత్పర్యమున నమ్మునివ
ద్యుని మస్తకమున హస్తస్పర్శకము గావించి యోమునికులతిలకా! నీభక్తికి
మెచ్చితి. మచ్చరితంబు భవ్యంబగు కావ్యంబుగా నొనరింపుమని యానతిచ్చిచాయె
నంత నవాల్మీకిమహామునియు నాజావకీవల్లభుని భక్త సులభత్వంబుఁ గొనియాడి
సుధాబిందుబంధుర తరంగలింగణాధార ధౌరంధరవిదువీణీ మృదులపదసందర్భ
రసగర్భితార్థచమత్కారపారాయణంబుగా రామాయణంబు వక్కాణించె నట్టి
రామాయణంబు సకలలోకప్రసిద్ధంబగు టెఱుంగుదురేకదా నింక నేమి వినవలతు
రని యడిగిన నమ్మునిపుంగవు లందఱు నప్పర్వతుం బూజించి నీవన నట్టి పుణ్య
కథ వినంగలిగె. కృతార్థులమైతి మని సన్నుతించి వెండియుం దతగాధావిశేషంబు
బ్రశంసించుచు నుండి రంత.

క. శ్రీకరమై తగున వ్యా, శ్రీకిచరిత్రంబు భక్తిమేఘయఁగ నెపుడున్
జేకొని చదివిన వినినన్, జేకురు వారల కభీష్టచిరశోభనముల్.

కా. శ్రీరంగధ్వజమధ్య వింధ్యమరరాజీకోటికోటిగో
టీరత్నవ్రజసూత్నకాంతి నివహాటికాంఘ్రిపంకేరుఁ
క్షీరోదన్వదగార

గద్యము. ఇదిశ్రీరామచంద్రసాంద్ర కరుణాకటాక్షులబ్ధ సిద్ధసారస్వతవిశేష నిర్గర్త
వాగ్వైభవాశేష సరస సాహిత్యకళాభోజ సత్యసంభూషిత ముఖాంభోజ సకలసా
మాజ్యభారేయ నిత్యవిత్తిర్ణిధారా రాధేయ నిరతావారితాన్నసత్ర సంతోషితప్ర
తిదివస పంచాశత్సహస్రభూసుర బహుపారావర్తిత మహాదానవైభవావర్తిత
కీర్తి భాసుర నిజనామాంకితాకలంక వస్తుసమగ్ర బహుళాగ్రహారభూషిత చోళ
ధారామండల నిఖిలభోగవిభవనిర్జితాఖండల సాధితసముద్రాంతరద్వీప పరస్పరా
లసస్తుతప్రతాప నేపాళభూపాలస్థాపనాచార్య కర్ణాటరాజపూజనీయధౌరంధర్య
రామసేతు శ్రీరంగవిజయరాఘవపుర కుంభకోణాది దివ్యస్థలప్రతిష్ఠాపిత రామభ
ద్రసర్వజనసంభావిత గాంధీర్యముద్రావినిర్జితసముద్ర సదాశ్రిత భరణ దీక్షాదక్ష
దక్షిణసింహాసనాధ్యక్ష రాజాధిరాజసన్నత సాధారణశౌర్య దిగంతప్రసిద్ధతకా
దార్య సుజ్ఞానజనక సతతసంసేవితజనక పోషితవిద్యతగ్రవియూధ భువనశోభితగు

అసనాథ బలశక్తిరిప. ధిగృహీత సామంతమహీకాంత విమోచనశ్లాఘనీయ బాహు
 బల చూర్తి మాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఘట చినచెవ్వనృపాలపుత్ర సజ్జనస్తోత్ర పా
 త్ర రూపరేఖావిజితకుసుమ సాయక సకలధర్మసంధాసంధాయక రఘునాథనాయ
 కప్రణీతంబైన వాల్మీకిచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందు తృతీయాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.